

KAITSE KODU!

22. november 1930

NR. 47

Hind 20 senti

Tänases numbris:

- Kaanepilt:* *Kaitseliidu peastaabi hoone.*
— *Noorte Kõrkaste juftide ettevalmistamise kursused Tartus.*
- Ed. Riisman:* *Eestlasist välismail.*
N.: *Coeli enarrant gloriam Dei.*
K. Anton: *Kaksteist raamatut.*
A. C.: *Mõnd väikekalibrilise püssi laskeõnnetust.*
E. E.: *„Vana rõõmus Inglismaa.”*
R. C.: *Laskekunsti alustugesid.*
Male.

JÕULUNUMBER

ILMUB
TÄNAVU

20. DETSEMBRI PAIKU
RIKKALIKU JA VALITUD
SISUGA.

ÜHES JÕULUNUMBRIGA SAADEKSE KÕIGILE AASTATELLIJAILE HINNATA KOJU KÄTTE ENAM KUI 100-LEHEK. KAITSELIITLASE KALENDER-KÄSIRAAMAT.

ÜKSIK
NUMBER
20 SENTI

ILMUB
1-KORD
NÄDALAS

6. AASTA KAIK N: 47
KAITSE KODU!

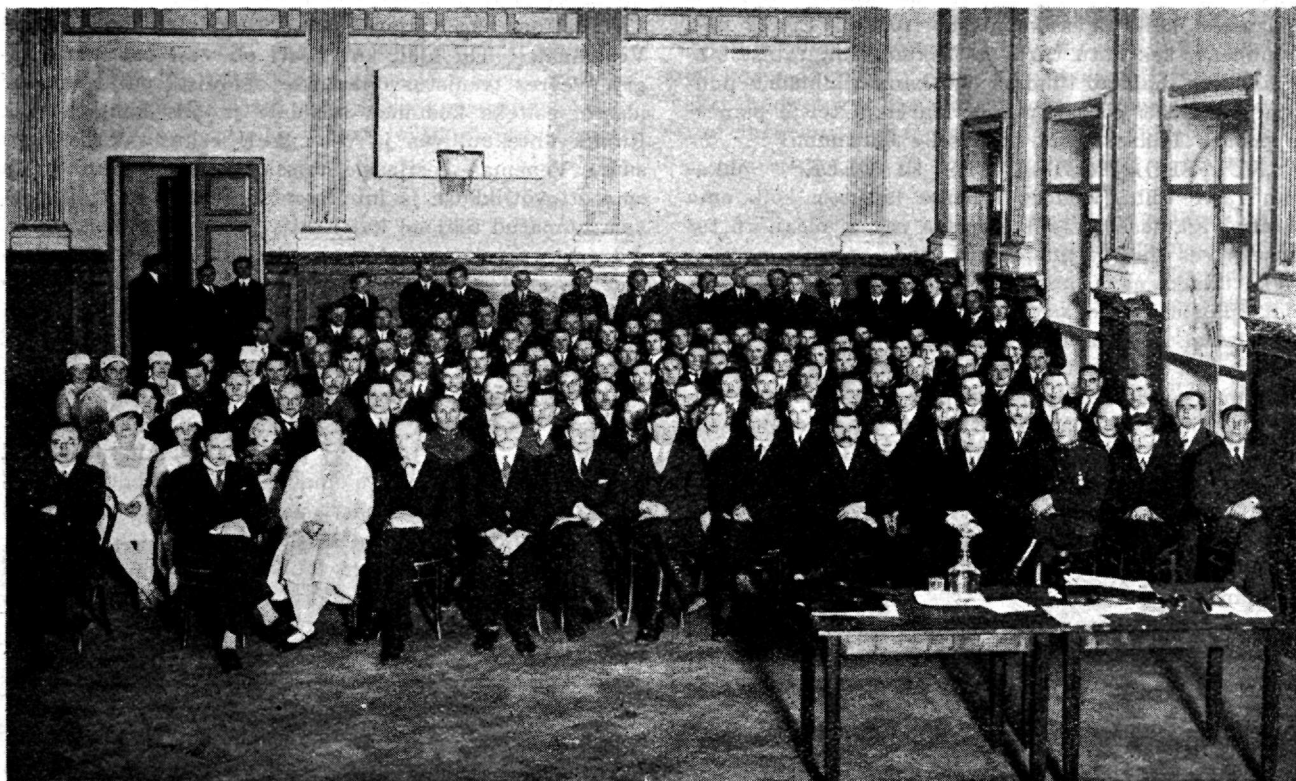
S-ELÄSTHIKOV

TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Kaarli tän. 8, kaitseliidu staabis. Tel. 8-29. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 10—12 e. l. Kaastöö arvatakse tasu alla ainult siis, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsi- kirju alal ei hoita.

22. NOVEMBER 1930

Väljaandja: KAITSELIIDU PEASTAAP.
Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. MAIDE.
Tegev toimetaja: L. SÖERD.

TELLIMISHIND: aastas 6 krooni, poolaastas 3 kr., veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti. KUULUTUSTE HINNAD: 1 lehekülj teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagumise kaane välisküljel Kr. 80, teksti järel Kr. 40 ja kaante sisekülgedel Kr. 60. — Vähemad kuulutused proportsionaalselt odavamad.

Noorte Kotkaste juhtide ettevalmistamise kursused Tartus.

Eesti väärnis võõrsil
armjad.

Ameerikas, Chitago linnas elustava Eesti
tobanid A. E. loatis ühele Tallinna lipu-
ärile alljärgneva kirja: — „Kirja tees lela-
te tats dollarit raha, mille eest palun laata
mulle üks Eesti lipp harilikult riidet, möö-
tubega, mis sullest rahast võimalik teha.
Siid lipu eest, milba mulle laadite, olen
väga tänulik. Kui hiljutisel kohtusel koos-
viibimisel Eesti lipu kõrvalde ja jäs grammofoonil
Ameerika lipu kõrvalde ja jäs grammofoonil
„Kuld rannate“ mängisin, tulid ühel eesti
noorikul püarab filma.

Eestlasist välismaile.

„Kaitse Kodu!“ kirjutanud

Ed. Riisman

MAAILM JÄÄB HÄBEMATULT VÄIKESEKS!
Vanasti tundus ta peaaegu lõputu. Ja kuigi kuski mõot-
matus kauguses lõpp pidi olema, siis näis see tol ajal
sama kättesaamatu kui päike, kuu, planeedid. Võis ai-
nult kujutella, et lõpeb maailm äkki kaugel merede taga
nagu pooleks lõigatud leib või sulab kokku sinise täeva-
võlviga nagu klaaskuppel juustutaldrikul. Võimatugi
oli ligi pääseda selle maailma lõpule, sest eespool elasid
koerakoonlased ja muud kummalised rahvad, kes uudis-
himulise inimesega võisid toimida sada imet.

Nüüd on aga maakera päris väikeseks keraks kui-
vanud kokku ja võid talle tõmmata tiiru ümber mõne
kuuga. Tsivilisatsioon on muutnud kultuuriliseks ja
igapäevseks kõik „koerakoonlaste“ maad. Ei ole ime,
kui inimene, kes mitu tiiru on lasknud ringiratast üm-
ber maakera, hakkab tundma end kanaarialinnuna puu-
ris ja igatsevalt pöörab pilgud Marsi ja teiste planeet-
tide poole. Pääseks vaid läbi selle õhuruumi!

„KUI SEDA METSA EES EI OLEKS!“ ohkas
Juhan Liivi Villu, valades sellesse lausesse kõik oma
määratud igatsused. Ja kui metsa ees ei olegi, on tak-
istuseks ees midagi muud, kas mäed, piiritu meri...
Ja ikka tahaks näha, mis seal taga on! Kui palju sel-
liseid Villusid ei ole see tume igatsus sügavas põue-
sopis ajanud liikuma laia maailma!

Palju on eestlaste veres sellist liikumistungi.
Uudishimu, seiklushimu, lootus paremaile elutingimusi-
tele — palju võib olla põhjusi, mis panevad veerema
inimesi. See on veres isade pärandusena. Juba Kalevi-
poeg asus maailmarännakule ja palju sealt puuduski, et
ta oma laevaga maailmaservalt poleks kukkunud alla!

Hiljemailgi aegadel on eestlased olnud agarad me-
rede ründajad, kuid maailma servani nad kuuldavasti
pole enam jõudnud...

Sama kokkupuutumine võõraste maadega mere
kaudu on vähendanud eestlase kartust laia tundmatu
maailma ees ja suurel määral teritanud tema ettevõt-
likkust.

Merimeestena on elu kannud eestlasi üle kogu maa-
ilma, kus kord rändelust loobudes oma pesad on asu-
tanud siia-sinna võõrastesse maailma-nurkadesse.
Meremeestel on kauase ringirändamise ja võõraste rah-
vaste seas elamise tagajärjel kontakt kodumaaga jää-

nud sageli niivõrra lõdvaks, et nad suuremat hingelist
tungi kodumaale tagasituleku järgi ei tunne, vaid oma
püsiva kodu loovad sinna maailmanurka, kus neil on
tekkinud uued lähemad sidemed.

Kui palju sellisel teel inimea jooksul eestlasi on
valgunud võõrsile, ei ole teada. Paljud neist ei tunnista
enam oma rahvustki ja on sulanud ühte võõraste rah-
vastega.

Tõendatakse umbkaudsete arvutuste najal, et $\frac{1}{5}$ —
 $\frac{1}{6}$ eesti rahvast asuvat välispool Eesti piire. Muidugi
ei ole seesugune arv kodumaa poegi-tütred sattunud
välismaale ainult juhuslikult, vaid seda arvu on mõju-
tanud ka suured väljarändamise hooajad.

Suurem osa väljarännanud eestlasist on jäänud
Venemaale. Tol ajal, kui Eesti oli veel osa Vene riig-
ist, veeres teenistusvõimaluste otsimisel palju eestlasi
idasse, esiteks kodumaa lähedale ja siis kaugemalegi.
Riiklik ühtekuuluvus ja vene keele oskus muutis kogu
suure Venemaa eestlasele teiseks koduks. Siin oli ta
oma ettevõtlikkuse ja intelligentsuse tõttu kaugelt roh-
kem hinnatud töäjõud kui Eestis ja seetõttu asusid pal-
jud eesti perekonnad Venemaale uutesse teenistuskoh-
tadesse, alul muidugi kavatsusega sinna jääda ajuti-
selt, kuni elu neid püsivamalt uuele kohale köitis. Nii
võis enne sõda Venemaal õige tihti kohata eestlasist
mõisavalitsejaid, viinapõletajaid, meiereid jne.

Kuid olid ka suuremad massilised väljarändamise
hooajad Venemaale. See oli möödunud sajangu teisel
poolel, mil eesti talunike pilgud lootvalt pöördusid
Krimmi poole, kus pidi olema parem ja vabam kui ko-
dumaal. Paljudel läks hästi, paljud pettusid, nagu ikka
väljarändamise hooaegadel, ja viimaste traagika on
küllalt kujukalt koondatud laulu Laksi Tõnisest. Veel
kaugemale — Kaukasusessegi — veeres siis eestlasi,
kus samuti kui Krimmiski moodustusid Eesti asundu-
sed. Kodumaa surveolud muutusid sageli väljakanna-
tamatuks ja sundisid ettevõtlikumaid ja julgemaid in-
imesi otsima vabamaid olusid ja kergemaid elutingi-
musi võõrsil. Lahkumine oma kodumaalt oli eestla-
sele traagilisemaid sündmusi, millest kirjanduses on
säilinud mitmeid episoode.

HILJEM LÄKS MOODI SIBER ja väljarändamine
sinna kestis vähehaaval kuni maailmasõjani. See väl-

jarändamine kandis küll tihti sunduslikku ilmet, kuna sinna poliitilisi süüdlasi sunduslikult asumisele saadeti, kuid Siberi olud, välja arvatud karm kliima, ei olnud sugugi halvad ja sinna asujad jõudsid peagi heale järjele. See meelitas teisigi järele. Ainult Siberi kaugus, tema halb kuulsus, karm kliima ja tsivilisatsiooni puudus hoidsid ära massilisema väljarändamise tekkimise. Et Siberis võis hästi elada, tõendasid kõik need, kes Eesti iseseisvuse ajal Siberist kodumaale opteerusid õige jõukas seisukorras.

Maailmasõda tõi meessoost kodanikele suurema kokupuutumise välismaailmaga ja oli ses mõttes väga arendavaks teguriks, kuigi karmiks kooliks. Kümned tuhanded eesti sõdurid, kes varem polnud saanud kodukohast kaugemale, paisati siis mitmele poole Venemaa piiridele. Paljud langesid vangi ja sattusid sedaviisi veel kaugemale võõrsile. Kui palju sel teel kodust eemale kistud eestlasi jäi elama võõrsile, ei ole teada, kuid mitte vist nimetamisväär arv, sest rasked olud võõrsil, mis sõjaga kaasas käisid, peletasid neid kodumaale tagasi.

Eesti iseseisvuse saabumisega algas suur eestlaste tagasivool Eestisse. Siin mängisid osa muidugi vaimustus, siis surveolud Venemaal kui ka lootus Eesti iseseisvusega leida kodumaal lähedamaid elutingimusi ja majandusolusid.

Samad tagasitulijad said uue suure väljarändamise hoo põhjuseks, kui nende liig optimistlikud lootused ei täitunud. 1922. aastast alates oli väljarändamine juhitud Ameerika Ühendriikidesse, kus sel ajal oli just möödunud majanduskriisi ajajärk ja avanesid head teenistusvõimalused. Kui aga sisserändamine Ühendriikidesse muutus liig massiliseks, piirasid Ühendriigid sisserändamise määri, mis sissepääsu suuremaile hulka-dele muutis õige raskeks. Eesti väljarändamishimuli-

sed, kes Ühisriikidesse väljarännanute heast käekäigust said ainult õhutust, hakkasid otsima uusi maid väljarändamiseks. Siis järgnesidki üksteisele järjekorras Brasiilia, Argentiina, Austraalia. Isegi Belgia Kongo spekulēeris meie väljarändajaile, kuid seal ei olnud midagi ahvatlevat — neegrite sekka eestlane siiski ei riskeerinud minna, kui suur ka väljarändamistung ei oleks olnud.

Seks puhuks on väljarändamine vaibunud, kuna kõigis neis „töötatud mais“ hiilgavad elutingimused on osutunud pettepillideks. Väljarändajad on leidnud kõigis neis veel suuremaid raskusi võitluses olemasolu eest kui majanduslikult kehvad kodumaal. Isegi dollareist kubisevas Ameerikas on asjad läinud halvaks. Tööpuudus on suur ja palgad langenud.

Kuid ei ole veel kadunud Eestis väljarändamistung. Kui läheks ainult korda leiutada mõni uus „töötatud maa“, puhkeks kindlasti uus väljarändamistung. Rasked elutingimused ja lootusetus on täitnud inimesed pessimismiga. Kuna igas inimeses on tung saada paremale järjele, siis otsitakse selleks võimalusi välismaalt, kui oma maal väljavaated puuduvad.

Väljarännanud eestlasil oma esimesil väljarändamisaastail on ikka kalduvus koonduda suuremaise elukeskustesse. Selle põhjused on arusaadavad. Suuremais elu- ja tööstuskeskustes on teenistuse leidmise võimalused oludevõõrale välismaalasele suuremad ja, teiseks, väljarändaja tunneb hingelist vajadust koduse seltskonna järgi. Uus ühiskond, millesse ta on asunud elama, on talle veel täiesti võõras. Elu koos uute inimestega nõuab harjumist ja kohanemist. Eriti teravalt tuleb ilmsiks esimestel väljarändamise aastail igatus kodumaa järgi. Seepärast otsib väljarändaja kontakti inimestega, kes talle tooksid lähemale selle koduse õhkkonna, kellega saaks TUNDA ühiselt, MÕISTA ühiselt. Hiljem ei ole see kontakt enam nii vajaline, kuid siiski toob rahvusliku ühtekuuluvuse tunne omamaalasi üksteisele ka siis lähemale, kui kodumaalt eemal on oldud aastakümneid.

Suuremaist keskustest, kuhu rohkemal arvul on koondunud eestlasi, on kaugemais maades — P.-Ameerikas New-York ja San-Francisco, L.-Ameerikas Sao-Paolo ja Buenos-Aires, Austraalias — Sydney. Euroopas aga kõik tähtsamad suurlinnad.

Esikohal eestlaste arvuga asub New-York. Kui palju seal täpselt eestlasi asub, ei saa öelda, kuna puudub iga-sugune statistika. Mõned arvavad eestlaste arvu New-Yorgis tõusvat kahekümneviele tuhandele. See tahab aga olla siiski liialdatud, sest kõige suuremaistki eesti pidu-

Grupp eestlasi oma barakkide vahel, kes võtsid osa Austraalia pealinna Canberra ehitamisest. Hommikul enne tööle minekut.

dest ei ole kunagi osa võtnud üle viiesaja inimese. Eesti seltside rohkuse järgi oleks võinud aga küll seal suurt eestlaste arvu järelda. Nii oli New-Yorgis tervelt viis eesti organisatsiooni ja kaks kogudust. Mõõdunud talvel aga liitusid kõik eesti organisatsioonid (peale kommunistlike) ja moodustasid „Ühendatud Eesti Seltsi“, mis hiljem ristiti ümber „Eesti Haridusseltsiks“, kuna haridusseltsidel on mitmeid soodustusi.

San-Franciscos asutati käesoleval aastal „S. F. Eesti Selts“, kuhu koondusid laiemad eesti ringkonnad. Varem teotses „Eesti Töölise Klubi“, mis oli kommunistliku tendentsiga organisatsioon ja seetõttu suuremale osale eestlasist vastuvõtmatu.

Eesti seltse on veel Los Angelesis, Detroitis, Chicagos, Bostonis ja Philadelphias. Kaks viimast on kommunistlikud tööliste klubid. Bostoni klubi muutis käesoleval aastal oma värvi, kuid kas ta täiesti erapooletule pinnale on asunud, ei ole teada. „Chicago Eesti Klubi“, mis asutati 17. jaan. s. a., ei ole tegevust avaldanud mitmesuguste vastolude tõttu eestlaste peres. Seltsi liikmete arv on ainult kümne ümber, kuna teised seltsi ümber tekkinud intriigide pärast eemale hoiduvad. Ka Los Angelesi Eesti selts avaldab õige vähe tegevust, kuna sealsed eestlased on vanemaid Ameerikas olijaid ja aktiivse tegevuse järgi suurt vajadust ei tunne.

Eestlased Austraalias põldu harimas.

Lõuna-Ameerika eesti seltsid on olnud õige vahelduva iseloomuga, mis on tingitud peamiselt liikmete koosseisu muutumisest ja omavahelistest hõõrumistest.

Nii on Sao-Paolos lühikese ajaga üksteisele järgnenud kolm eesti seltsi. Kõige esiteks asutati „Estonia“, kellele järgnes Ülem. Eesti Noorsoo Ühenduse Sao Paolo osakond. Viimase varemle tekkis „Uus Kodu“ 95 liikmega. Sao Paolos tegutseb õige agarasti ka eesti kogudus.

Argentiinas Buenos Airesis asutati 1924. a. eesti selts, millest hiljem eraldus „Argentiina Eesti Koloonia“. Hiljem läks mõlemaid korda uuesti koondada eesti

New-Yorgi Eesti noored eestlase Jakob Lacht'i farmis väljasõidul.

seltsi „Ühendusse“, kust aga hiljem lahkusid noored, asutades Ülem. Eesti Noorsoo Ühenduse Argentiina osakonna.

Austraalias — Sydneys ja Melbourne'is — olid eesti seltsid juba enne sõda. Sõja ajal need hääbusid. Pärast sõda, väljarändamise hooajal, tekkis Sydneysse uus selts „Eesti Kodu“, millest hiljem löi lahku eesti selts „Linda“. Mõlemad koondusid 1927. a. sügisel „Eesti Kodu Linda“ nime all, mis püsib seni. Seltsil on oma avarad ruumid, einelaud, lugemislaud jne. ja ta avaldas alul väga suurejoonelist tegevust, kuid nüüd eestlaste arvu järjekindla vähenemisega on seltsi tegevus jäänud vaiksemaks.

Euroopas on kõige rohkem eesti seltse meie naaberriigis Lätis, kus tegutsevad Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisselts ja selle osakond, Riia eesti üliõpilasselts „Estia“, Riia e. naisselts „Dajro“, Aluksne e. haridusselts ning selle osakond Vana-Laitsnas ja Hopa eesti haridusselts. Peale nende tegutseb kaks kogudust (Riia Peeter-Pauluse ja Aluksne). Eestlaste poolt peetakse ülal Lätis ka kaks algkooli (Riias ja Aluksnes).

Teises naaberriigis — Soomes — tegutseb kaks seltsi: Helsingi eesti selts ja Helsingi e. spordiselts „Maleva“.

Leedus tegutseb Kaunases eesti selts.

Peale nende tegutseb eesti seltse Londonis, Berliinis ja Brüsselis. On eesti seltse asutatud veel mitmes teises linnas, kuid need ei ole palju elumärke avaldanud.

Välis-Eesti küsimustele on hakatud kodumaalgi pöörma suuremat tähelepanu. Ei saa ju olla meile ükskõik, kuidas meie suguvendade käsi käib võõrsil. Peame hoiduma ühte, oleme kodumaal või võõrsil.

„Oleks andeksandmatu piirduda ülesehitavas töös

ainult kodumaa eestlastega, jättes tähele panemata tervelt ühe neljandiku meie rahva üldarvust, kes asub mujal maailmas ja kelle kultuurilised ning majanduslikud jõud killustatult kasutatakse ära võõrais huvides,“ deklareerib „Välis-Eesti Almanak“ nr. 1., 1929. a.

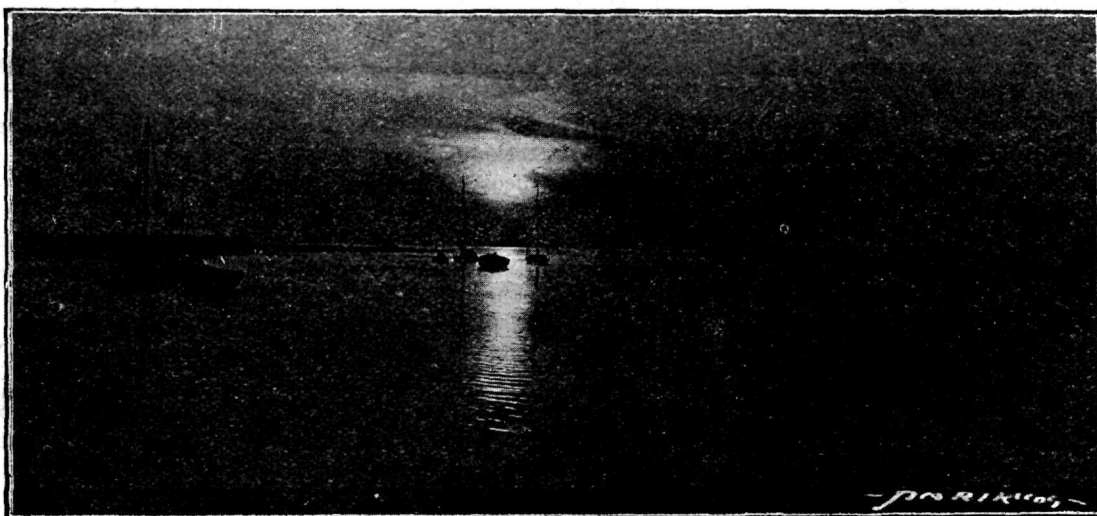
Välis-eestlaste koondamise sihiga on Eestis asutatud VÄLIS-EESTI ÜHING, kes „tahab eeskätt minna väliseestlaste koondamisele nende olulisemalt tundaandvate vajaduste lahendamiseks, s. o. luua igale väliseestlasele moraalse ja majandusliku toetuse tugeva seljataguse, aidates kaasa nende õige majandusliku asendi leidmisel hästi kogutud informatsiooni kaudu ja aidates kaasa väliseestlaste majandusliku jõukuse rahvuslikes huvides tulusale paigutamisele“.

Välis-Eesti Ühingu propaganda on kannud vilja. On märgata endisest elavamast liikumist välis-eesti organisatsioonides ja uute seltside ellutekkimist. Kuid suur töö seisab veel ees. Oleme siis eesmärgil, kui teame iga väliseestlase asukoha, kui kõik väliseestlased on organiseeritud.

„Probleemi lahendus seisab selles, et kord jõuda olukorrani, kus iga eestlane, olgu ta siis kus tahes, tehku ta siis mida tahes, ennast ikka ja alati tunneb eestlasena ja oma rahvusliku päritolu üle ikka ja alati on uhke ja julge, kes enda kohta ühes laulikuga võib öelda: EESTLANE OLEN JA EESTLASEKS JÄÄN, KUNI MA SUREN JA HAUDA KORD LÄ'EN! Nii suguse seisukorra juures ei ole tähtis, kas keegi meist rändab välja või läheb tagasi — on isegi parem, kui osa eestlasi välismaal asub, olles seega kodueestlasile n. ö. ülemaailmseiks silmadeks ja kõrvadeks, kes Kodu-Eestite raskustepäevil tulevad appi oma nõu, raha ja ka verrega, kui Kodu-Eesti kutsub või isegi — käsib,“ ütleb dr. P. A. Speek, meie tuntumaid väliseestlasi.

Tal on õigus.

Millal jõuame selleni!

Cæli enarrant gloriam Dei.

(TAEVAD AVASTAVAD JUMALA AU)

Kuulsa astronoomi Johannes Kepleri 300-aastase sünnipäeva puhul

15. novembril s. a. möödus 300 aastat päevast, mil sulges silmad igavesele unele üks silmapaistvamaist moodsa astronoomia alusmüüride ehitajaist.

Umbes sada aastat enne seda oli slaavlane Copernicus paisanud troonilt senise vaate kogumile, mille järgi Maakera peeti selle keskpunktiks, tähtsaimaks maailmakehaks teiste hulgas. „Copernicus kiskus Päikese taevast ja kinnitas ta ruumi,“ ütlemele ühes daani teadlase Tycho Brahe'ga.

See oli esimene samm uue maailmavaate loomiseks, mille vastu võitles tule-riida ja needmisega tollaegne kirik, kuna see röövis maakeralt ja inimsoolt selle tähtsuse, mis sundis Jumalat pöörma erilise tähelepanu just neile, asetades terve kogumi, päikese, kuu ja tähed, nende teenistusse ja neile alluvaks. Ja kuhu jäi see Jumala asemiku, paavsti, au- paiste ja tähtsus, mis talle oli omane kogu kogumi valitsejana, kui ta osutus äk- ki Päikesest ärarippuva ti- batillukese tolmukübemekese, Maakera, elanikuks, sootu ebatähtsaks inimeseks, kui Maakera ei püsinud enam kogumi keskpunktina ja selle valitsejana?!

Copernicuse õpetus oli küll hiigla samm edasi inimkonna arengus, kuid täit selgust ei suutnud ka tema haruldane vaim tuua meie päikesesüsteemi ehitusse. Copernicuse õpetuse järgi liikusid nimelt planeedid, nende hulgas ka Maakera, sõõrikujulisi teid mööda ümber Päikese. See vaade ei sulanud täiel määral ühte maailmakehade liikumise kohta tehtud tähelepanekutega, ja viimane asjaolu oligi peamiseks kallaletungi põhjenduseks Copernicuse õpetusele.

Päikesesüsteemi ehitusse ja ta kehade liikumisse täielise selguse toomine jäi ülesandeks umbes sada aastat hiljem elavale Johannes Kepler'ile, mehele sügavalt juurdleva vaimu, suurepärase matemaatilise hariduse, väsimatu ja raudse innuga.

Johannes Kepler, sünd. 27. detsembril 1571. aastal Württembergis, oli äge Copernicuse õpetuse pooldaja, millega ta tutvus Tübingis juba noores eas oma õpetaja Mästlin'i kaudu.

Kummaline on märkida asjaolu, et just Keplerit isiklikult tabav raske saatatus on sellele mehele alles tasanud tee ta suurtele saavutustele teaduse alal. Kolmekümneaastase ususõja ärevad ajad ei jätnud mõju avaldamata ka tema saatusele. Württembergi protes-

tandina tuli tal kannatada katoliku kiriku vaenu all. Ta pidi ühes teiste protestantidega lahkuma Graz'ist, kus ta pärast Tübingeni ülikooli lõpetamist oli töötanud matemaatika professorina. Meeleldi järgis ta seepärast kuulsa daani astronoomi Tycho Brahe kutsele tulla ta abiliseks Prahasse, kus nimetatud teadlane tol ajal töötas keiser Rudolfi hoovkonna juures „keiserliku matemaatikuna“.

Sellele Tycho Brahe haarangule ta ellu ei võlgne Kepler mitte ainult uue majandusliku elu võimaluse, vaid ta koostöö selle teadlasega löi talle ka aluse ta suurvaavutusteks teaduslikul alal, sest Tycho Brahe oli omaaja suurim mõdutehnik astronoomias. Ta oli valmistanud esimesed, peenemat mõõtmist võimaldavad

astronoomilised riistad ja nende abil ise paljude aastate kestes jälginud planeetide liikumist.

Eriti Tycho Brahe suurepärased uurimused Marsi teekonna kohta avastasid Keplerile selgesti, et Copernicuse süsteem ei ole veel küllalt täpne. Lähtudes kindlast veendumusest, et planeetide kiirused, pöörlemisajad ümber Päikese ja kaugused sellest peavad aluma lihtsale matemaatilisele seadusele, asus ta selle otsimisele. Ta meethod selle leidmiseks oli vastavalt ta iseloomule õige kummaline. Ta püstitas lugematu hulga oletusi, tihti õige fantastilist laadi kandvaid, ning kontrollis igauht neist, kas see lahendas kõiki tegelikke tähelepanekuid. — Kui nad kontrollimisel üksteise järele varisesid kokku, heitis ta nad kõhklemata kõrvale ja püstitas uued. Julgust kaotamata ja visalt hakkas ta siis jälle kontrollima uusi oletusi, arvutas ning arvutas jällegi uuesti, mõnd arvutust korrates kuni 70 korda, et veenduda ikka jälle nende ekslikkuses tervelt 22 aastat järgemööda, kuni ta 1619. aastal jõudis oma püüdmete sihile, kuni talle naeratas see

Joh. Kepler noores eas.

jumalik õnn „kõige metsikumaist ja päris pööraseist mõttemõlgutustis leida tõe“. Rõõmujoovastuses hüüab ta: „Mida olin... lubanud... 22 aasta eest, seda olen viimaks ometi leidnud ja toonud päevavalgele, ja olen ära tunnud selle tõelisuse säärasel määral, et see ületab isegi minu palavaimad soovid.“ Oma töö tulemused, kolm Kepleri seadust, avaldas ta — esimesed kaks 1609. a. ilmuvas „Astronomia nova“ ja kõik kolm 1619. a. kirjastatud „Harmonices mundi“.

Ta väitis, et planeedid ei liigu sõõre mööda ümber päikese, nagu seda eeldas Copernicus, vaid ellipseid mööda, millede ühes tulipunktis asub Päike. Teiseks õpetas ta, et planeetide kiirused neil elliptilistel teekondadel ei ole ühtlased, vaid on muutuvad, ja ainult nõnda, et sirgjoon, mis ühendab planeeti Päikesega (n. n. raadiusvektor), ühe ja sama aja jooksul liugleb üle samasuurte ellipsilõigete. Kolmandaks leidis ta, et planeetide ümber Päikese pöörlemise aja teised astmed suhtuvad üksteisele samuti nagu nende keskmiste päikesekauguste kolmandad astmed. Juba Copernicus teadis, et planeedi pöörlemisaeg ümber Päikese on seda suurem, mida kaugemal ta asub Päikesest, ja nimelt mitte ainult seepärast, et teekond on pikem, vaid seepärast, et kaugemal asuva planeedi kiirus üldse on vähem. Saturn, näit., asub $9\frac{1}{2}$ korda kaugemal Päikesest kui Maakera ja lõpetaks oma teekonna ümber Päikese, sama kiire liikumise juures kui Maakera oma, $9\frac{1}{2}$ aastaga. Tegelikult aga vajab ta selleks üle 29 aasta. Nõnda pole tal isegi kolmandikku sellest kiirusest, mis on Maakeral. Copernicus ei leidnud aga kauguste ja pöörlemisaegade suhtumist üksteisele. See ülesanne jäi lahendada Keplerile.

Nende põhjapanevate astronoomiliste leiduste kõrval on Kepleri nimi aga veel seotud rea teiste füüsiko-matemaatiliste leiutistega, mis pärast andsid teisele suurele astronoomile, Isaac Newtonile, aluse ta kuulsa gravitatsiooniseaduse püstitamisele.

Samuti tähtsad on Kepleri tööd optika alal. Ta vabastas valguskiirte murdumiseadused vanast ajast säilinud vale-ettekujutustest ning leiutas pikksilma tüübi, mis alles tänapäev kannab Kepleri pikksilma nime.

Kuigi säärased leiutised kindlustasid juba varakult Kepleri kuulsuse, nõnda et teda juba ta eluajal austati hea astronoomina, polnud ta elu siiski kuigi kerge. Teda vaebasid alalised eluütlalpidamise mured, ja vaid suure vaevaga läks talle korda leida aega oma teaduslikuks tööks. Majanduslik häda sundis teda teenima endale leiba astroloogiliste ettekuulutuste abil ja „kalendritegemisega“, milles ta kuulutas ette eeloleva aasta ilmastikku ja poliitilisi sündmusi. Sääraste tegevuse väärtuse üle oli ta täiesti teadlik. Nii kirjutab ta kord: „Küll on see Astrologia ikka üks pöörane tütreke; aga, sa armas Jumal, kuhu jääks küll ta ema, tark ja väarikas Astronomia, kui tal poleks seda pöörast tütrekest?.. Ka on muidu mathematicorum salaria (matemaatikute

tasu) nii haruldane ja kehv, et ema tõesti peaks kannatama nälga, kui tütar ei teeniks midagi...“

Ka tabasid teda raskesti õnnetused ta perekonnas. Ta lapsed ja esimene naine surid Prahast mustadesse rüugetesse; ta ise kannatas samuti tihti haiguste all, kuna ta lapsest saadik oli õrna tervisega — oli ta ju seitsmekuisena tulnud maailma. Oma vana ema päästmiseks õudse saatuse eest pidi ta reisima Württembergi, kuna vana eideke nõiana oli antud kohtu alla, kes ta oli määranud piinamisele.

Kuulsa poja mõju suutis küll päästa ema, kuid nii kaugele see mõju siiski ei ulatunud, et oleks talle võimaldanud kohasaamise oma kodumaa ülikooli juures, Tübingenis. Tübingeni professorite-kolleegiumile oli ta liig vabameelse vaimuga mees, keda nad ei usaldanud lubada endi keskel töötama.

Nõnda pidi siis Kepler elutsema kõrgete isandate armust ning kulutama suure osa oma jõust vürstide hoovkonna ametnike urgitemiste vastu võitlemisele.

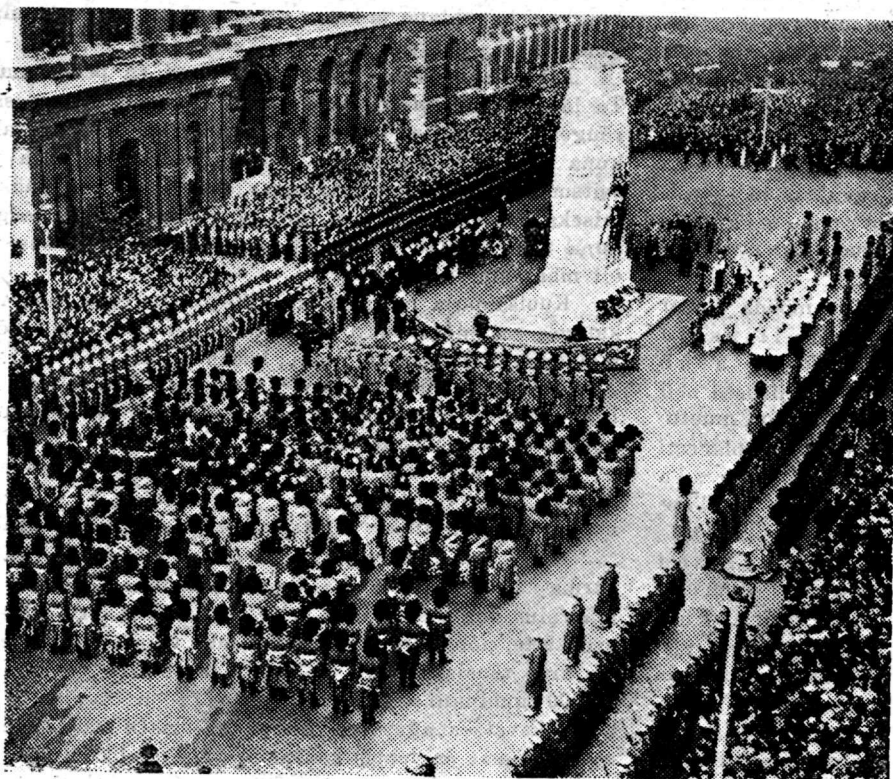
Kuigi talle Prahast, kus ta oli pärast Tycho Brahe surma „keiserlikuks hoovkonna-matemaatikuks“, oli määratud hea palk, sai ta sellest ikka vaid õige väikese osa kätte, nõnda et tal viimaks talle võlgu jäänud palga arve tõusis toleaja kohta väga suure summani, 12.000 guldani. Keiser Rudolfi järeltulija Matthias kavatses aga veel vähem talle lasta välja maksa seda summat ja leppis kokku Wallensteiniga, et see võtaks Kepleri oma teenistusse ning maksaks talle võlgujäänud palga välja. Kepler, kes vahepeal Prahast oli kolunud Linz'i, kus ta oli õpetajaks gümnaasiumis ning selle kõrval teenis raha maamõõtmisega, ja seal oli asunud elama Regensburgi, rändas nüüd kogu oma perega Sagan'isse, kus asus Wallenstein oma hoovkonnaga.

Kuid Wallenstein, kes tundis vähe huvi Kepleri teadusliku töö vastu ja kasutas suurt teadlast vaid abiliseks oma astroloogiliste mänglemiste juures, mõtles veel vähem Keplerile võlgneva summa tasumisele. Seepärast otsustas Kepler viimaks reisida parajasti Regensburgis koosistuvale riigipäevale, et seal seisuste ees esineda oma õigustatud nõudmistega. Ta reisis sinna ratsa üle Leipzigi ja jõudis 2. novembril 1630. a. Regensburgi pärale. Reisi vintsutused olid aga viiekümneühedeksa-aastasele teadlasele üle jõu käivad, nõnda et ta haigestus raskesti ja suri kolmteist päeva hiljem, 15. novembril 1630. a.

Ta laip maeti Regensburgis. Järgnevat aastakümnete sõjamõllus hävitati surnuaed, kus asus ta hauakungas, sootuks. Nõnda ei ole see suur mees isegi pärast surma saanud maitsta seda rahu, mida elu talle ei suutnud anda. Keegi ei tea täpselt, kus puhkavad ta luud...

Ainult andumus teadusele, mis tõusis entusiasmmini, hoidis Kepleri püsti ta eluraskustes. Ainult oma paljudes teaduslikes kirjutistes lahutas ta oma meelt. Originaalne ja luuleline on nende kirjutiste laad. Lihtsamelise avalikkusega jutustab ta neis mitte ainult oma teaduslike uurimuste tulemustest, vaid ka kõigist äpardustest ja elukibedustest, mis tabasid teda ta teel ettemääratud sihile.

N.

VAHERAHU AASTAPÄEV.

11. novembril pühitsesid liitriigid pidulikult maailmasõjale järgnenud vaerahu allakirjutamise 12. aastapäeva. Ülal vasakpoolne pilt kujutab selle päeva pidulikku tseremooniat Londonis „tundmatu sõduri“ hauasamba juures. Tagaplaanil seisab valgetes riietes vaimulike kõrval Inglise kuningas ühes perekonnaliikmete ja saatkonnaga. Pidulik silmapilgul, mil mälestati maailmasõjas langenuid, valitses kogu Londonis kahe minuti kestes täielik vaikus ja seisis igasugune liikumine. Samuti mälestati seda ajaloolist päeva ka Prantsusmaal. Parempoolne pilt kujutab prantsuse vägede paraadi Pariisis Arc de Triomphe'i juures, kuhu on maetud tundmatu sõdur.

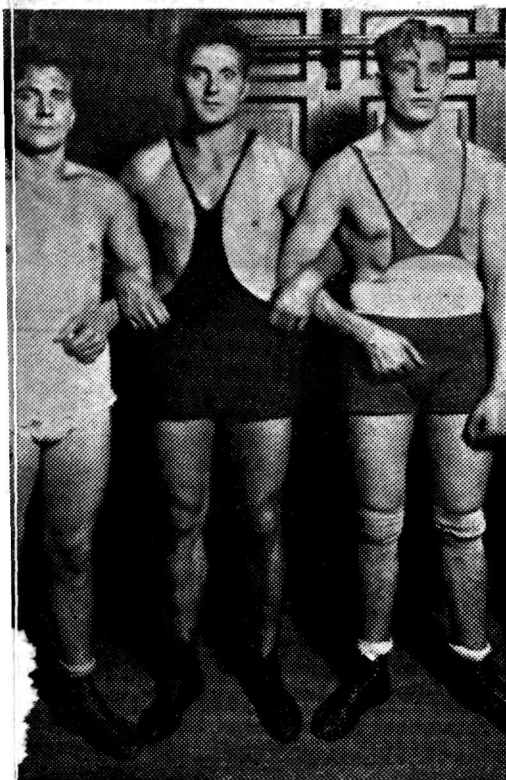
All paremal: Ameerika lahinguhülglane manööveril.

ALFRED TEEAR VABAMAADL

Praegu Ühendriigi sportlaselt Alfred teade, et ta 26. oktoobril Yorgis „Turn-Vers“ vabamaadlusvõistluses tulles poolraskekaalide hales. Ta maadles võitis igalhe nelja vastasteks olid ta Franz Goeltz ja po. Kohtade järjestus järgmine: 1. Alfred Goeltz ja 3. Grimm. Bronx'i linnaosas lis. Pealtvaatajaid Ülal keskmisel (keskel), Grimm. Goeltz

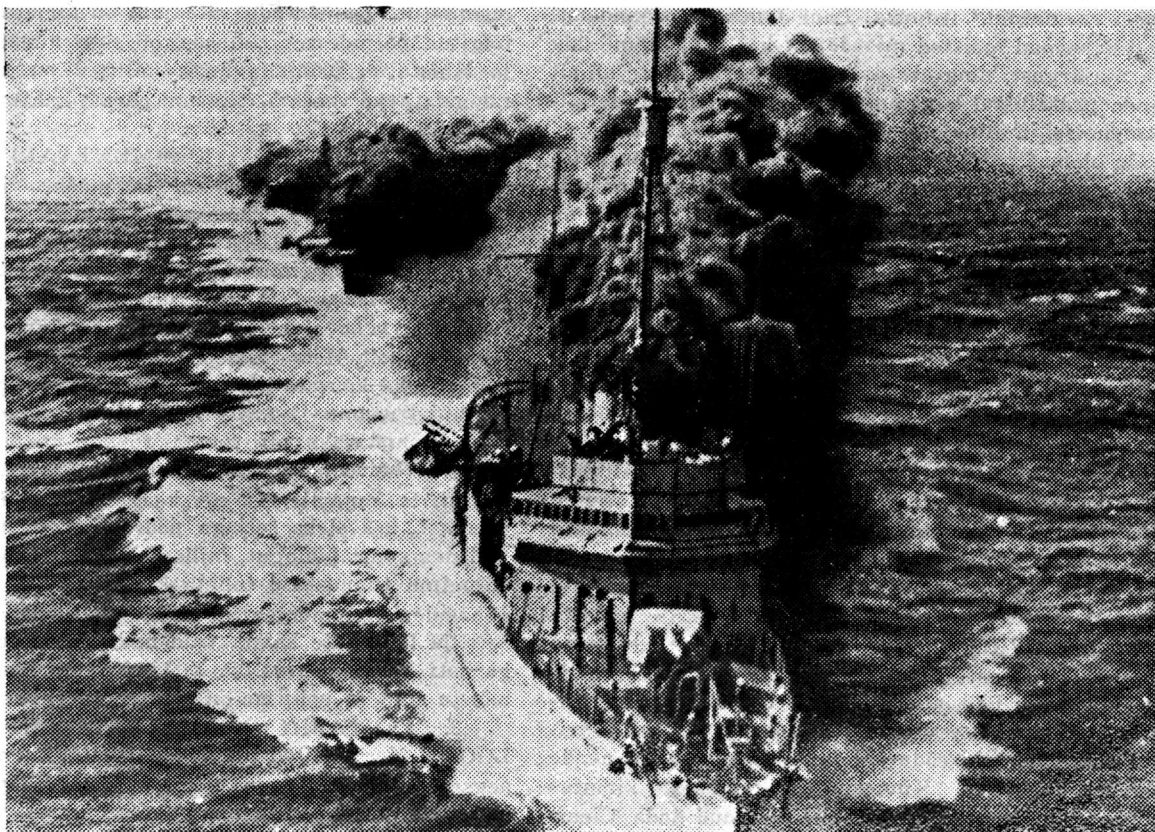
Läinud nädalal prints Aditya, kes Eesti kaitseleidu va ta Eesti kaitseleid tades sellega oma kodukaitse liikumise sakul: Siitami printe likute keskel. Ees prints Aditya ja Ta lik kol. Pinka. Tag vasakult: van. instr. Zimmerman, pr. instr. Kask, pr. Ots ja pealik

**1 — NEW-YORGI
VÕISTLUSTE VÕITJA.**

Es viihivalt Eesti
Teearuult saabus
aprillil võistluses New-
yorki korraldatud
võistluses väga edukalt,
alus esimesele kol-
kolme mehaga ja
1. Tugevamateks
olle new-yorklane
videnslane Grimm.
Võistluse kaalus oli
Teearu; 2. Franz
Võistlused peeti
hes suuremas sa-
oli väga rohkesti.
il Alfred Teearu
sakul) ja Franz
mal).

sTallinna Siiami
ldas elavat huvi ka
tu. Muuseas astus
liikmeks, tunnis-
poolhoidu meie
le. Pildil all va-
s kaitseliidu pea-
istuvad: Siiami
linna maleva pea-
a seisavad alates
Ingerman, pealik
Tõrvand-Tellman,
ing, hra Haman
Tibopuu.

Kaheksateist raamatut

„Kaitse Kodu!“
kirjutanud kapten-
major K. Anton

Kui teie peaksite asuma kuhugi üksikule saarele ja teil lubatakse võtta kaasa tosin raamatuid, siis kahtlemata oleks teil raskusi valikuga. Kindel on, et võtaksite kaasa piibli, võib-olla Shakespeare'i Hamleti, ja edasi ei tule teil äkki meele midagi kindlat. Tosin häid raamatuid? Milline oleks küll nende loendus? Allpooltoodud artiklis on püütud anda ülevaade sõjateaduslikust raamatuosinast, autori vaba valiku ja arvamuste järgi.

„Aleksander“, räägib Plutarh, „oli suur iga liiki teaduse ja õppimise harrastaja; alaliselt ta hoidis Homeroose ILIAADI ühes pistodaga oma padja all, seletades, et hindab ja austab seda kantavat väärtuslikku varandust üle kõigi sõjaliste vooruste ja teaduste.“

Napoleon oli samuti suur sõjaliste raamatute sõber. „Lugege,“ kirjutas ta, „lugege korduvalt Aleksandri, Hannibali, Caesari, Gustav Adolphi, Türreni, Prints Eugeni ja Friedrichi retkeid, võtke neid eeskujuks — see on teile ainuke tee saada suureks juhiks ja ka võimalus süveneda sõjakunsti saladustesse.“

Isegi lihtsõdur Suvorov kirjutas oma ristipojale: „Loe hästi Eugen, Xenophoni, Türreni, Caesari kommentaare, Friedrich II-st, Rollini ja saksid kuninga esimesi raamatuid.“ Admiral Paul Jones omas kindlasti vist täielisemad mõisted meresõjast kui ükski teine isik tema ajajärgust, ning see asjaolu baseerus mitte ainult ta enda praktilistel kogemustel, vaid mereajaloo detailisel tundmisel, milline otse hämmastas ta kuulajaid.

On olemas palju raamatuid sõjast. Mõned on huvitavamad romaanest; teised — igavamad sõnaraamatust. Mõned läbi imbutatud sõjalise vaimuga; teised on kuivade faktide loend; ühed on kirjutatud vabalt ja tõetruult, teised — on lähimõeldud propaganda; ühed on erapooletud, teised — mitte; ühed on täpsed, teised — kokku seatud hooletult. Mõned väljendavad õigeid printsiipe, teised — ainult ohtlikke.

Raamatute valikus lugemiseks peame otsima niisuguseid, mis võimaldavad mitte ainult teadmisi, vaid arendavad sõjalisi voorusi ja vaprat ning julget vaimu. Siinjuures peab aga muidugi toonitama, et sõjaliteratuuri lugemine on ainult täienduseks ja iialgi ei asenda praktilist kogemust ei maal ega merel; kogeda midagi ise on kaugelt iseasi kui lugeda — kuidas seda teha — raamatuist; nad on ainult tõenduseks iga suure juhi arenemisloos.

1. XENOPHONI — ANABASIS. See esimene suur raamat sõjast kirjeldab greeklaste rännakut Cyrus'e juhatusel Pärsia südamesse, Cyrus'e surma Cunaxa's ja Clearchus'e otsusvõimet, kes kriitilisel silmapilgul oskas koguda sõdureid ja takistada seega nende kalduvust alistuda. „Kindralid ja kaptenid,“ kirjutas Xenophon, „pärast seda, kui olid kuulnud toda Clearchus'e kõnet, astusid tagasi ja tegutsesid tema juhatuse

järgi; ja sellest peale juhatas Clearchus ja teised pealikud kuulasid teda; mitte muidugi, et nad ta oleksid valinud ülemjuhatajaks, vaid nad panid tähele, et käesoleval juhul on ainult temal temal niisugused omadused, milliseid peab omama juht.“ Pärast seda, kui Clearchus ja teised juhid äraandlikult tapeti pärslasist, sattusid greeklased uuesti paanikasse, kuid Xenophon, lihtne vabatahtlik, kelp polnud mingisugust komandot, tõstis nende vaimu imestatava kõnega. Selles ta kirjeldas muuseas olukorda nii üksikasjaliselt, täpselt ja selgesti, et see teeks au ka igale tänapäevasele kindralstaabile. Kõne on täidetud kõige kõrgemaist sõjaprintsiipidest ja hõõgub kogu aeg truudusest ja aggressiivsusest. Xenophon sai greeklaste targaks juhiks ja viis nad koju läbi lugematute hädaohtude. Raamat on kirjutatud hästi ja tõlgitud paljudesse keeltesse, on suurel määral huvitav ja läbistatud printsiipidega, millised on kasulikud ja rakendatavad veel tänapäevani pärast kahtkümmendkaht sajangut.

2. CAESARI — KOMMENTAARID. Caesarisulg on isegi võimsam kui ta mõök. Ta kommentaarid kirjeldavad roomlaste retkeid Gallias kodusõdu Itaalias, Hispaanias ja Greekas. Ajalooliselt omavad nad kõrgeima väärtuse ja on kirjutatud täpsusega ja hoolsusega. Caesar ülistab oma vaenlaste vaprust ning nende juhtide osavust. Nii kirjeldab ta näiteks Deviko't, Helveetsia pealikut, ja ütleb, et ta rahvas „oli nõnda kasvatatud oma esivanemate poolt, et oli harjunud saama ja mitte andma pantvange; selle tõeasja tunnistajaks oli rooma rahvas ise.“ Järgnevas lahingus helveetslastega, mis kestis keskpäevast pimeduseni, ta konstateeris, et „keegi ei võinud näha ühtki vaenlast, kes oleks seljaga pöördunud meie poole.“ Kirjeldades suurt lahingut, milles hävitati Nervii, ta annab kõrgeima tunnustuse tolele kangelaslikule belgide suguharule. Kommentaarid kirjeldavad mitte ainult retkete ja lahingute käiku, vaid nad analüseerivad ka sügavasti nende põhjusi ja motiive ning annavad selge mõiste suhtest poliitika ja strateegia vahel.

3. PLUTARHI — KUULSATE MEESTE ELU-LOOD. Need köited annavad ülevaatliku mõiste vanaaegsest ajaloost ja on esimese järgu tähtsusega just mehisuse omaduse tundmaõppimise juures, sest mehisus pole muutunud kaheksateistkümmne sajangu kestes.

„Nad kõnelevad esimest järku meestest,“ kirjutab Mäbie, „ja nad kõnelevad ainult meestest, kelle elujärk ja lõpp on omandanud dramaatilise ja ajalooväärusliku ilme; need on lood täis reaalselt elu, jutustatud värskusega, kuumalt ja intelligentselt. ELULOOD on puhtinformatsiooni allikad, mitte alati minutiliselt täpsed võib-olla, kuid õiglased ja täis elu. Nad on sügavad — moraaltunde ja järeltunde poolest, ning on seepärast parimaks leiduvaks käsiraamatuks kangete meeste kasvatamiseks.“ Nad sisaldavad 50 elulookirjeldust ja, välja arvatud kaks või kolm, on igauks neist imekena ja mõjuv. Siin on Callicratidas, kes, hoiatatud olema ettevaatlik oma eluga, ütles, „Sparta ei taha jätta tabamata ühtki meest.“ Siin näeme Pelopidas't, kes, kui üks ta sõpradest ütles: „Oleme langenud vaenlaste kätte,“ vastas talle: „Miks mitte nemad meie kätte?“ Võime imestada vana Antigonas't, kes ütles Andoras'ele, kui vaenlase laevastiku suur enamus oli korruga silmapiirile ilmunud: „Kui mitmeks laevaks sa tahad siis lugeda mind?“ Ja lõppeks näeme Appius Claudius't, kes, ehkki vana ja pime, enda laskis kanda senatisse, et öelda oma viimse kõnes Pürros'ega tehtud lepingu vastu: „Kuni selle ajani suhtusin oma silmade õnnetusele teatud kannatamatusega, kuid nüüd, mil ma kuulen neid teie autuid motiive ja otsusi, mis purustavad Rooma suurust, on mu õnnetus, et olles juba pime ma pole ka veel kurt.“

4. OSSIAN'I — POEEMID. Need kuulsad poeemid on nüüd peaaegu täitsa unustusse jäetud, ja on raske saada neist ärakirja. Ossian'i arvatakse kolmandal sajandil p. Kr. valitseva šoti kuninga Fingal'i pojaks. Poeemid kujutavad võrratu pildi sõjaväe elust selle täiuslikus kujus. Sõjaväelised voorused, juure arvates rüütlilisuse vaenlase vastu, pole kuski kirjeldatud ilusamini ja veenvamalt. Šotlaste alalistes sõdades iirlastega, norralastega ja roomlastega oli elu sihiks suurel määral — saavutada väärtuslikke seiklusi, et võida jäädvustada endast mälestusi bardide lauludes. Napoleon oli Ossian'i alaline lugeja. Suvorov kandis neid kaasas kõigil oma retkedel ning võib oletada, et nii mõnigi hetk tema palava lahinguarmastuse loos oli tingitud Ossian'i metsik-tormilistest kujudest.

5. HEIMSKRINGLA — SAAGA NORRA KUNINGAIST. See raamat on samuti, kahjuks, raskesti kättesaadav, kuid tasub kättesaamise vaeva. Peale selle pole norra kuningaid arvestatud kuigi palju. Hästi on kirjeldatud norralaste valitsemisviise pärast Odini surma: „Odin suri oma voodis Rootsis, ja kui ta oli oma surmale lähedal, ta laskis enda ära märkida piigi otsaga ja ütles enda minevat taeva jumalate juure ja tahtvat valmistada seal lahke vastuvõtu kõigile oma sõpradele ning kõik vaprad sõdurid pidavat pühendatama temale. Mõnedele ta andis võidu; teisi ta kutsus enda juure ja igauks oli rahul oma saatusega.“ Et norralased olid truudusetud ja kurjad, olid nad vist kõige metsikumad ja kartmatumad sõdurid kogu ajaloos. Sõda oli nende täiuslik elu ja nende seiklused olid peaaegu uskumatud. Sigurd Hiort tappis kaheteistkümnendaastaselt kuulsalt pealiku ja ta üksteistkümmend kaast. Teisel juhtumil, kui ta kord ratsutas üksi ja ta piirati ümber pealiku Hakoni ja selle kolmekümne mehe

poolt, ta langes ainult pärast kaheteistkümmet mehe tapmist ja Hakoni neljakordset haavamist. Rootsi kuningas Hake sai surmavalt haavata pärast võidukat lahingut: Veel elus olles ta asetuse laeva ühes kõigi oma surmasaanud sõduritega; ta käsul tõsteti üles kõik purjed ja laev pandi põlema. Kuningas Ingiald, nähes, et ta ei võinud vastu seista ega pääseda oma vaenlaste käest, tõmbus tagasi oma majja, pidas suure peo, mille ajal kõik ta mehed jäid jooobnuks, ja pistis siis põlema maja, nii et tema ja kõik ta sõdurid põlesid ära koos. Harold Hogvande, kuulus viiking, ehk küll ta mõlemad jalad olid maha raiatud, kasutas oma viimse noole vaenlase pealiku vastu. Kuningas Olav Trygvason, pärast lahingut, kaitstes oma laeva viimsena, hüppas üle parda täies relvastuses. Kui vahva kuningas Harold Hardrada langes lahingus, keeldusid ta kaaslased armuandmisest ja kooskõlas nende pruugiga surid tuleriidal, seistes ringi oma kuninga ümber. Norralased olid tähelepanuväärt meremehed ja käisid kaugeis mais; nad olid vilunud võitluses laevust; niisama vilunud olid nad kõigis võitlusviisides maal, isegi linnade ümberpiiramises ja tegutsedes ratsaväena; armastades lahingut nad olid alati aggressiivsed, s. t. pealetungijad, ja ainult ka vähearvuliste laevade ekspeditsioon terroriseeris kogu maakonna. Nende galeerid said merevõimu sümboliks.

6. KINDRAL M. DE MARBOT'I — MEMUAARID.

Võimalik, et see raamat on suurim kõigist sõjalisist memuaarist. Ta on ilmunud Prantsusmaal kuuekümnenda sajandi lõpus. Marbot astus Bercheny hussaari rügementi, kui ta oli alles nii noor, et vurrud pidi ta mokaade külge kleebitama — rügemendi dissonantsi ärahoidmiseks. Esimesel retkel ta ülendati leitnandiks vahvuse eest. Ta võttis osa hirmsaist Genua ümberpiiramislahingust. Nende kestes ta tungis läbi austria liinide kindral Bonaparte'i juure ja teenis tema staabis Marengo all. Sellest ajast peale ta teenis vahelduvalt kord ratsarügementides, kord marssalite Bernadotte'i, Augereau', Murat', Lannes'i ja Massen'i ning ajutiselt ka keisri staapides. 1812. ja 1813. a. retkede aegadel juhtis ta hiilgavalt 23-dat ratsaväe küttide rügementi. Venemaalt taandumise ajal oli tema rügement üks neist vähestest, kes suutis alal hoida oma organisatsiooni ja teenis äärmises arjergardis Ney juhatusel; lõppeks jäi seal järele nii vähe hobuseid, et rügement ei saanud tegutseda ratsaväena ja järelejäänud loomi kasutati saanidevedamiseks; et need võisid kanda igauks kaht meest, õnnestus Marbot'l välja tuua Venemaalt kõik oma mehed, välja arvatud need, kes langesid lumeväljul. Päev enne Waterloo'd Marbot ülendati ühe hiilgava teo eest brigaadi kindraliks; lahingus ta kaitses 7-da hussaarirügemendiga ja ühe pataljoniga jalgväge, äärmise parempoolse prantsuse armee tiiba, ja hoidis vankumatu vastupanekuga tagasi preislaste pealetungi. Lugematuis kokkupõrkeis vaenlasega sai Marbot kaks-teistkümmend haava. Ta memuaarid on ülipõnevad ja, kord alanud, loed neid korduvalt ikka ja jälle. Nad on palju toredamad kui mõni novell. Kuigi ehk mitte alati täpsed üksikasjus ja võib-olla ka suurendades isiklikke elamusi, nad annavad siiski kõige tõelisema pildi Napoleoni sõdadest ja tema kuulsustest kujudest. Au-

gereau', Massen'i ja Lannes'i biograafiaid loed kui ilusaid muinasjutte. Kirjeldus 23-da rügemendi küttide ülesandeist ja raskustest on meistertükk moraali ja juhtimisoskuse mõttes. Marbot kirjeldab mitmesuguste staapide täpset koosseisu, millede ta teenis, ja nende operatsiooniviise. Ta toonitab ka marssalite kadeduse haiglasi nähtusi. Marbot elustab memuaare, põimides nendese anekdoote suurist sõdureist ja oma isiklike seiklusi. Ta annab eriti ilusa kirjelduse Lannes'ist, sellest vist suurimast marssalist. Ratisbonne'i ees juhtisid vabatahtlikud kaks korda tormijooksu kindluse seintele ja iga kord nad said täiesti hävitatud. Kolmanda väljakutse peale ei astunud enam keegi ette. „Väga ilus!“ hüüdis Lannes, „ma tahan näidata teile, et enne kui veel olin marssal, ma olin grenadeer, ja olen seda ka veel nüüd!“ Haaras redeli ja alustas samme augu juures seinas ja teda vaid suuri-vaevu suudeti hoida tagasi oma abiliste poolt. „Nähes,“ kirjutab Marbot, „riigi marssalit vaidlemas oma adjutantidega selle üle, kes peab minema esimesena tormijooksule, läbistas kogu väeosa entusiasmikisa. Ohvitserid ja sõdurid, kõik tahtsid tormata eesotsas ja selle au osaliseks saada soovides tõukasid meid, minu sõpru ja mind, kõrvale, et vallutada redeli.“ Järgnev tormijooks, juhitud staabi täie koosseisu poolt, võitis kindluse.

7. ARDANT DU PICQ'I — LAHINGU ANALÜÜS. See väike raamat on suuremaid, mis iial on kirjutatud sõjast. Du Picq analüseerib lahingut sõduri vaatepunktist; näitab, kuidas suhtub sellele sõdur nii mitmeil juhtumel ja kuidas ta reageerib sellele. Tema lahingupilt on täiesti erinev ajaloolisest lahingukirjeldusest, kuid võib öelda sellest aga üht, — et see on tõetruu. Ta vaatlleb esmalt vanaaegset lahingut ja väidab, et Rooma leegionide edu võlgnes sellele faktile, et nende organisatsioon baseerus „mehe südame tundmisel“. Ta näitab, et Hannibali, selle ainsa juhi, edu, kes võis järjekindlalt lüüa leegione, võlgnes tänu tema lahingust ja nii oma kui ka vaenlase sõdurist arusaamisele. Du Picq tõendab, et moodne lahing esitab sõduri otsusvõimele kaugelt suuremaid nõudeid kui vanaaegne lahing ja räägib tihedalt läbipõimitud organisatsiooni vajadusest, kus sõdurid on kindlad oma juhtides ja üksteises ning on kokku sulatatud täpse distsipliiniga; ta toonitab tarvidust taktikaliste meetodite järgi, milised baseeruvad, lisaks materjaalsele, moraalseil motiivil, ja rõhutab tarvidust püsivate sõjaväeliste traditsioonide järele, mis põhjenevad rahvusliku iseloomu alusel.

8. FALKENHAIN'I — SAKSA KINDRALSTAAP JA SELLE OTSUSED 1914.—1916. a. a. See raamat on kirjutatud äärmiselt hästi ja kannab informatsiooni iseloomu. Põhjused saksa kindralstaabi mitmesugusteks otsusteks, juure arvatud Verdun, on kirjeldatud

täiuslikult ja vabalt, ning vaatamata nende kritiseerimisele Ludendorfi ja Hoffmanni poolt võivad lugeja poolehoidu. Isegi Verdun võtab uue ilme pärast Falkenhaini detailse situatsiooni hinnangu lugemist. Suurepärase staabi ettevalmistused pealetungiks 1915. a. Serbiale on väärilised eeskuju võtmiseks. Suurem osa raamatust käsitab sõjalist strateegiat, kuid palju ruumi on antud ka kindralstaabi suhtumisele mereväe- ja tsiviilvõimudele.

9. LUDENDORFI — MÄRKMEID SÕJAOLUDEST on väärikamaid moodsa sõja ekspositsioone. Puudutades paasjaliselt strateegiat ja taktikat vägede ülemjuhataja ja kindralstaabi ülema vaatepunktist, autor kirjeldab samuti Hindenburgi ja Falkenhaini ning teiste poliitiliste, sõjaväe ja mereväe juhtide tegevust, võidetud maalalade administratsiooni, Saksamaa majanduslike jõudude pingutust ning diplomaatia ja propaganda kasutamist sõja ajal. Raamat on eriti hinnatav seetõttu, et ta haarab ainet suures ulatuses. Vene kampaania ja Verduni suhtes erinevad Ludendorfi vaated tunduvalt Falkenhain'i omadest.

10. KLAXON'I — LOOD ALLVEELAEVADEST on väike, kuid väga kütkestav ja põnev raamat. Ta annab elulise, tõetruu sõjaaegse pildi allveelaevast ja kirjeldab tüübilisemaid juhtumeid selle elust. Ta on kokku seatud ülihästi, ei sisalda ühtki igavat lehekülge ja annab lugejale reaalse atmosfääri allveeteenistusest.

11. V. HAASE — KAKS VALGET RAHVUST. See huvitav raamat on tõlgitud inglise keele nimetuse all „Kiel ja Jutland“. Suurem osa raamatust kirjeldab Jutlandi lahingut, nagu see on nähtud ja üle elatud saksa soomuslaeva „Derflinger'i“ suurtükiväe ohvitseri poolt. Ta on kirjutatud erapooletus, otsekohesest stiilis, mingisuguse propaganda katseta, annab elava pildi laeva meeskonna meeolust, kui see on sattunud vaenlase purustava kahuritule alla, ja sisaldab väärtuslike informatsioone suurtüki alal.

12. NOVAK'I — KESK-EUROOPA KOKKUVARISEMINE kirjeldab keskjõudude poliitilist, ökonomset ja sõjalist olukorda maailmasõja viimaseil aastail. Ta jälgib igasuguseid rahutegemise katseid keskjõudude poolt, suhet poliitiliste ja sõjaväe juhtide vahel neljas liitriigis ja kirjeldab elavalt hirmsat olukorda, milles elas tsiviilrahvas. Ta näitab, kuidas Austria kaotas tähenduse kui riik ja rahvas juba 1918. aastal, kuidas lagunes ja marssis koju Bulgaaria armeed. Ta kirjeldab suurima täpsusega liitlaste viimse aja edukaid liikumisi, mis viisid neid võidule, ja jutustab saksa väejuhtide kokkuvarisemisest ning Austria ja Ungari järjekindlast lahtisulamisest teineteisest. Raamat on kirjutatud selgeimas ja lihtsaimas stiilis ja jätab lugejale absoluutse erapooletuse ja korrektse mulje.

MÕND VÄIKEKALIIBRILISE PÜSSI LASKESAAVUTUSIST

Meie parimad väikekaliibrilise püssi laskurid näitavad vahete vahel päris korralikke lasketagajärgi. Eriti tänavune suvehooaeg möödus rekordide purustamise tähe all. Kuid see on ainult meie olude kohaselt. Ei ole huvitusest võrrelda meie lasketagajärgi Saksamaa laskurite tippsaavutustega, kuna see maa on kuulus väikekaliibrilise püssi laskesporti harrastamise poolest.

Kujuka pildi sakslaste lasketasapinnast annavad nende tänavu-aastaste meistervõistluste tulemused, milliseid korraldati 7. septembril üle riigi mitmes kohas.

Võistlustulemused näitavad, et nende relvad ja laskemoon järjest täieneb ja paraneb ja üksikute laskurite võimed kasvavad.

Laskmine sündis 50 m kauguselt kümneringilise märklehe pihta, mille ringide vahe oli 1 cm. ja musta sõõri läbimõõt 12 cm. Lastakse 30 lasku: lamades käelt 10 lasku, põlvelt või istudes 10 lasku ja püsti käelt 10 lasku. Laskmine sünnib viielasuliste seeriatega tagajärgede teatamiseta, kuid on lubatud tabamusi jälgida kiikriga kas laskuril endal või abivaatlejal. Märklehti vahetatakse iga seeria järele.

Püssirihma kasutamine on lubatud.

Iga laskurühing esines 4-mehelise grupiga.

Meistervõistlused viidi läbi kahes osas:

- 1) lahtise sihikuga ja
- 2) vaba sihikuga (diopter või kiiker).

Parimad tagajärjed olid:

Üksikvõistlus lahtise sihikuga.

1. Andresen	277	silma
2. Videra	276	"
3. Fitzkov	274	"
4. A. Hoffmann	271	"
5. Jaenisch	271	"
6. Reimer	271	"
7. Haker	270	"
8. Prinz	269	"
9. Rieckmann	269	"
10. G. Bock	269	"

Isegi 42. võistleja üldjärjekorras saavutab 256 silma.

Senine rekord on 280 silma.

Üksikvõistlus vaba sihikuga.

1. Bernutz	281	silma
2. G. Bock	281	"
3. Jaenisch	279	"
4. Zimmermann	278	"
5. Hewelke	277	"
6. Kassner	276	"
7. Ebert	275	"
8. W. Hinsche	274	"
9. Tänzer	274	"
10. Preuszner	273	"

Üldjärjekorras 40-es laskur lööb välja 264 silma. Senine rekord on 285 silma.

Meeskonna võistlus lahtise sihikuga.

1. Hamburgi politseimeeskond:		
Reisner	92+92+80 = 264	silma
Goldenbaum	96+92+88 = 276	"

Jaenisch	96+92+86 = 274	silma
Sekus	94+91+74 = 259	"

1073 silma

2. Wannsee meeskond	1061	"
3. Berliini politseimeeskond	1028	"
4. Darmstadt Windmühle meeskond	1014	"
5. Danzigi politseimeeskond	1013	"

Püsti asendist saavutab 90 silma Ehrich (Darmstadt, Windmühle).

Senine rekord on 1080 silma.

Meeskonna võistlus vaba sihikuga.

1. Hamburgi politseimeeskond:		
Reimer	99+95+84 = 278	silma
Goldenbaum	98+95+82 = 275	"
Jaenisch	98+97+88 = 283	"
Sekus	96+91+76 = 263	"

1099 silma

2. K. K. S. Berliini meeskond	1081	"
3. Wannsee meeskond	1078	"
4. Berliini politseimeeskond	1075	"
5. Girozentrale Berliini meeskond	1057	"

Püsti laseb 91 silma välja Bernutz (K. K. S. Berliin).

Senine rekord on 1080 silma.

Mida räägivad need võistlustulemused meie laskureile?

Vahe püsti ja lamades käelt laskmise tagajärgede vahel ei ole kuigi suur. Kümnel esikohtadele tulnud meeskonnal, kokku 40 laskuril, on kümne lasu tagajärjed püsti laskmisel keskmiselt 14 silma nõrgemad kui lamades käelt laskmisel. See teeb välja keskmiselt 10—12%.

Teiseks näitavad nad, et põeme liig rängalt „dioptri-haigust“. Laskurid, kes endale on muretsevad dioptersihiku, ei taha enam lahtise sihikuga lasta, sest see ei võimaldavat heade tagajärgede saavutamist.

See oletus ei ole väikekaliibrilise püssi kohta kuigi õige ja see seisukoht tuleb kindlasti võtta revideerimisele, kui ei taheta laskesportlikku tegevust arendada vildakus suunas.

Saksa 20. parimat laskurit annavad vabasihikuga laskmisel keskmise silmadesumma (30 lasuga) 269,5 silma ja lahtise sihikuga laskmisel — 259,5 silma. Seega on vahe 10 silma või 3,7%.

Seega annaks vabasihik 10 lasu juures (võimalik 100 silma) paremust ainult umbes 4 silma.

Nii-siis, ka lahtine sihik võimaldab kõrgete lasketagajärgede saavutamist ja peale dioptri on veel „midagi muud“ tarvis.

Kolmandaks. Parimad laskesportlased harrastavad laskmist nii vaba kui ka lahtise sihikuga ja esinevad võistlusil mõlematega. See on laskuri silma väljakoolitamisel äärmiselt suure tähtsusega. Lastes ainult dioptri-ga areneb laskuri silm ühekülgseks ja nägemisvõime ei arene täies ulatuses. Kui laskur lõpuks ei taha jääda „pimedaks“, peab ta alaliselt harjutama ka lahtise sihikuga sihtimist ja laskmist.

A. P.

«Vana röömus Inglismaa»

Alljärgnevas kirjutises viib meid autor Inglismaale, suure ja kuulsasse maailmariiki. Neid ridu, milledest kajastuvad matkaja kinolised elamused, loeme meie suure huvi ja lõbuga. Osa kirjutise andmeid on hangitud Elsa Enäjärvi raamatust „Vana röömus Inglismaa“, millise lausega pealkirjalasime ka kirjutise.

Kõik alluvad politsei korraldusele — jalakäijad ja sõidukid.

Inglismaast ja inglastest teame meie, eestlased, väga vähe. Vast ainult seda, et inglased on suured ärimehed ja veel paremad meremehed. Ollakse kuulnud ka sellest, et inglased olevat kõige igavam ja juukehvem rahvas maailmas.

Meie sadamalinnade, eriti Tallinna, elanikud on näinud inglasi mõnegi korra: inglise sõjalaevad teevad ikka iga aasta oma külaskäigu ka Eesti sadamalinnadesse. Siis nähakse tänavail ja lõbustus- ja joogikohtades inglise madruseid, keda teatakse olevat head poksijad. Üldse kogu Inglise rahvas on suur poksija.

Kui meil vabadussõja ajal olid käes kibedad päevad, lootsid rahva silmad inglaste peale: Kui inglased tulevad sõjalaevastikuga, siis on kõik hea — nii hellitati magusaid lootusi, kui vaenlane oli juba jõudnud Raasikuni, 30—40 kilomeetrit Tallinnast.

Inglased tulidki. Lõid Vene sõjalaevadega mere lahingu, võtsid ära kaks laeva ja kinkisid need eestlastele. Et võtke, meil on neid laevu isegi küllalt! Siis nad läksid tagasi oma kodumaa uduste randade ääre. Kuidas nad seal elavad, sellest teame me õige vähe. Teame vaid seda, et nad ostavad meilt ainult kõige paremat võid, peekonit ning kanamune, ja võtavad kallist hinda kõigi kaupade eest, mis nad müüvad meile.

Kuid inglased on seda väärt, et neid õppida tundma. Sest nendelt võib paljugi õppida. Kõigepealt otsustabekohast elukorraldust, sõbralikkust ja vastutulelikkust, päikesepaisteliste meeoleolu ka uduse ilma puhul ja täielist demokraatiat.

Kas kõik see ei kõla paradoksina: kinnise ja kuiva

inglase lahkus, „vanameelsuse pesa“ demokraatia? Ka siingi võime õppida midagi kasulikku — nimelt seda, et pealiskaudsest vaatlemisest tekkinud eelarvamised ei tarvitse olla igakord õiged ja põhjendatud. Nii ka eelarvamised inglaste kohta.

„Suur maailmariik ja väiklased iseloomud ei sobi,“ ütleb Edmund Burke. Inglise ei ole väiklane. Tal on küll palju traditsioone, mis teistele rahvastele tunduvad võõrastavatena ja tihtigi otse naeruväärsetena. Kuid inglase elab enda, mitte teiste maitse, harjumuste ja töökspidamise järgi. Inglise on iseseisev ka vaimliselt.

Kuidas väljendavad suurrahvad oma veendumust, et nad on maailma parim rahvas? — Ameeriklased kogunevad hulgana kokku ja hüüavad seda välja — nad on reklaami rahvas. Prantslased innustavad ja avaldavad selle veendumuse žestides. Sakslased laulavad sellest „Deutschland, Deutschland über Alles!“ Inglise aga ei ütle ega tee midagi. Neile on see isendast selge. Seepärast, et inglastele see asi on väljaspool igasugust kahtlust, on neil võimalus olla nii haritud, et nad ei anna tunda oma üleolekut. Nad on kõigis olukorras sõbralikud ja viisakad. Seepärast saab nendega toime.

Londoni, Inglismaa pealinna, suurtes parkides, parimais linnajagudes võib näha rohumurudel jalutamas suuri lambakarju. Suuri, lihavaid, paksu villaga lambaid. Neid on otse kuninga lossi kõrval Green Park'is. Suures Hyde Park'is on kõnetoolid ja igal õhtupoolikul peetakse seal kõnesid, eriti aga neljapäeviti ja pühapäeviti. Seal on igasuguseid tänavat

kõnelejaid, sest igaüks, kes tahab, võib astuda kõnetooli ja hakata levitama oma tõekspidamisi ja õpetusi. Küll juba kuuljaid koguneb! Siin kõneleb üks usuküsimusist, teine kommunismist, kolmas karskusest, taimetoitlusest, abieluküsimusist ja valitsuse India-poliitikast.

Lambakari on siinsamas rohuplatsil. Villakandjad nokitsevad rohtu, tõstavad vahete-vahel pead ja kuulatavad inimeste häälesuminat. Millise masendava ettekujutise annab see idülliline pilt selle rahva sallivusest, enesetundest ja piasjasjade üleolekust!

Inglane peab lugu ilusast majast, ilusast kodust. Igalpool aiad, lilled, väänkasvudesse uppuvad majad. Rongil või laeval reisides Inglismaal näeb siin seal peatuskohtade ümbruses nagu väikesi aianäitusi. Viimastel aastatel on peetud võistlusi jaamaülemate vahel selles, kellel õnnestuks teha oma jaama puiesitid ilusaimaiks.

Inglased ei armasta järske hüppeid. Inglise riik on endasse võtnud elemente, mis õigustaksid nimetada teda vabariigiks või demokraatiaks sama hästi kui monarhiaks, sest kõiki neid elemente leidub tema riigikorralduses.

Ühiskondlikudki uuendused Inglismaal on käinud seda astmelist teed. Inglased ei usu revolutsiooni, mis äkki kääneb ühiskonna pahempidi ja toob pinnale uue aadli, nagu Prantsuse ja Vene revolutsioonid. Rahvusvaheline tööliikumine, sotsialismgi on Inglismaal väga inglispärane. Inglise tööline peab silmas kõigepealt seda, et ta on inglane. Kommunism on võitnud väga vähe pinda.

Et Inglismaal pole juhtunud mässe ega tunginud esile metsikuid rahulolematusi, selle põhjuseks on asjaolu, et Inglismaal siiski juba vanast ajast on valitsenud suurem vabadus kui samal ajal muil mail. See on inglase loomulik tarve. „Inglismaal igaüks nõuab endale õigust minna oma teed mööda taevasse,“ öeldakse sealsete olukordade ja vaadete iseloomustamiseks.

Vaba individualiteet on kõrgeim voores, ja algupärase individuaalse mõtlemise püüe on Inglismaa esimene õppeasutise, Oxfordi ülikooli, tingimatu tunnus. „Inglased on saanud endile vabaduse eest võitleja nime seepärast, et nad pole tahtnud olla valitsetavaiks,“ ütleb Bernard Shaw.

Inglased on arendanud isiklikule vabadusele põhjeneva riigikorralduse kaugemale kui teised haridusrahvad. „Kui on miski hariduse and, mida maailm on võlgu Inglismaale ja mis on annud vast kõik vilja, mida andma ta on võimeline — see on meie rahvaesindus, parlamentaarne valitsus,“ ütleb Dean Inge raamatus, kuhu ta katsub koguda kogu tõe oma isamaast.

Kõik inglased harrastavad poliitikat. Tänavkõnelejad käsitlevad otsekoheselt päevapoliitika sündmusi ja ministrite tegusid. Kui vana onu ei leia lõunalaualas muud jutuainet kõrvalistuva noore neiega, küsib ta temalt nagu endastmõistetavat asja: „Kas teile meeldib poliitika?“

Vabadused on kasvatanud kohuse- ja vastutustunde. „Selfcontrol“, enesevalitsemine, on inglise lõök-

sõna, gentlemanlikkuse eeldus. Noorsoo kasvatuskis, milles väga suurt osa etendavad igasugused sportlikud mängud, taotleb inglase rahvuslikke iseloomujooni: ehtsat sõprusvaimu, ausust ja enesevalitsemist. Tundepahvatustega ei tohi kaaslast segada, samuti peab tema sinule andma rahu.

Samal inglasel, kes öeldakse olevat nii lõpmatu igav, tuim ja külm, on ääretu palju huumorit. Kuid see on eriline inglise huumor, mis teistele rahvastele ei ole igakord nii ruttu arusaadav. Inglisele on igasugune kõrvalekaldumine sissejuurdunud harjumustest nii ebaharilik, et iga kõrvalekaldumine on ääretult koomiline.

Keegi Baltimailt pärit olev isik jutustas Inglismaal oma sõpradele-inglastele, et nad sellel hommikupool, kui terroristid tapsid Vene hirmuvalitseja Bobrikovi Soomes, joonud kodus rõõmsa sündmuse auks whiskit. Inglased kuulasid ja tahtsid end siis katki naerda.

Mispärast nad naersid, kas seepärast, et inimese surmamisest tunti rõõmu? — Ei, hirmuvalitseja tapmise vajadus oli neilegi mõistetav. Nad naersid selle üle, et hommikupool joodi whiskit! Neile näis see olevat ääretult koomiline, sest inglane ei joo whiskit hommikupool.

Inglaste vigurdusmeel väljendub lõbusates karnevalides ja rongkäikudes, mis peetakse teatud tähtpäevadel. Ka sel aastal 9. novembril pühitseti Londoni „lord mayori“, linnapea, ametisseastumist suure protsessiooniga, nagu igal aastal. Protsessioonist osavõtjad elevandid vihastusid maalitud lõvikujude peale ja tormasid neile kallale. Tekkis suur segadus, millest Eestigi ajalehed töid teateid.

Üks omapärasemaid, kuid rõõmsamaid mälestuspidustusi londonlastele on n. n. Guy Fawkesi päev. Guy Fawkes elas 16. ja 17. sajandi vahetusel. Ta oli juristi poeg York'ist ja saanud hea kasvatus. Välismaail olles oli ta teeninud ka Hispaania sõjaväes. Kui Inglismaa katoliiklased 1605. a. tegid salaliidu, tahtes lasta õhku parlamendihoone, oli Guy Fawkes nendega ühes. Ühele salaliitlasele õnnestus üürida kelder parlamendihoone all; sinna pandi lõhkeaineid ja laeng pidi pandama plahvatama, kui parlament tuleb kokku.

Et aga parlamendis istus ka katoliiklasi, hakkasid salaliitlased kahtlema ja viivitasid parlamendi õhkulaskmisega. Üks neist saatis hoiatuskirja. Guy Fawkes võeti kinni parajasti sel silmapilgul, kui ta oli püssirohukeldris parlamendihoone all. Ta viidi hommikul ülekuulamisele kuningas Jakob I magamistuppa. Otsus oli karm: Guy Fawkes hukati ühes teiste roimakaaslastega.

Kuid praegugi veel otsitakse iga aasta samal päeval, enne parlamendi avamist, pidulikkude tsereemoniatega parlamendihoone keldrist püssirohtu. Rahvale on see lõbus päev: noorsugu põletab sel päeval vanamehe kujusid ja laseb õhku rakette tolle julge salaliitlase mälestuseks. Poisikesed käivad juba nädalaid varem korjamiskarpidega tänavail ja norivad raha ilutulestusainete hankimiseks. Kui poisid manguvad

raha "Remember Guy Fawkes" („Guy Fawkesse mälestamiseks“), siis teab iga londonlane, milleks see raha läheb.

Omaette peatüki nendes naljades moodustavad üliõpilastenaljad. Londoni "University College'i" õuel süüdati põlema möödunud aastal pakk-kastidest tehtud tuleriit ja põletati ära kellegi ülikooliprofessori ja Guy Fawkesse kujud. Üliõpilased tulid kohale rongkäigus, kus vastavalt maskeeritud papp, kohtunik, kloun j. t. olid esirinnas ja kandsid süüaluste kujusid. Siis peeti kohtuistung professori asjus. Teda süüdistati liigses karmuses, määruste rikkumises ja... pikkade ja igavate loengute pidamises. Seejärel põletati professori kuju ühes Guy Fawkesega.

Paljud muudki üliõpilasvigurid on sama julged. Mõni aasta tagasi üliõpilased võtsid ühes raudtee sõlmjaamas kinni Lloyd George'i, viisid ta oma linna pidule ja riietasid seal maskikostüümi. — Endine välisminister Austen Chamberlain valiti ühe ülikooli rektoriks. See amet on Inglismaal rohkem nagu vormi pärast — rektor peab ainult vahete-vahel esinema ülikoolis ametlikult.

Sir Austen kannab alaliselt silmas monoklit. Kui ta saab ülikooli, astus kõnetooli ja heitis pilgu tema

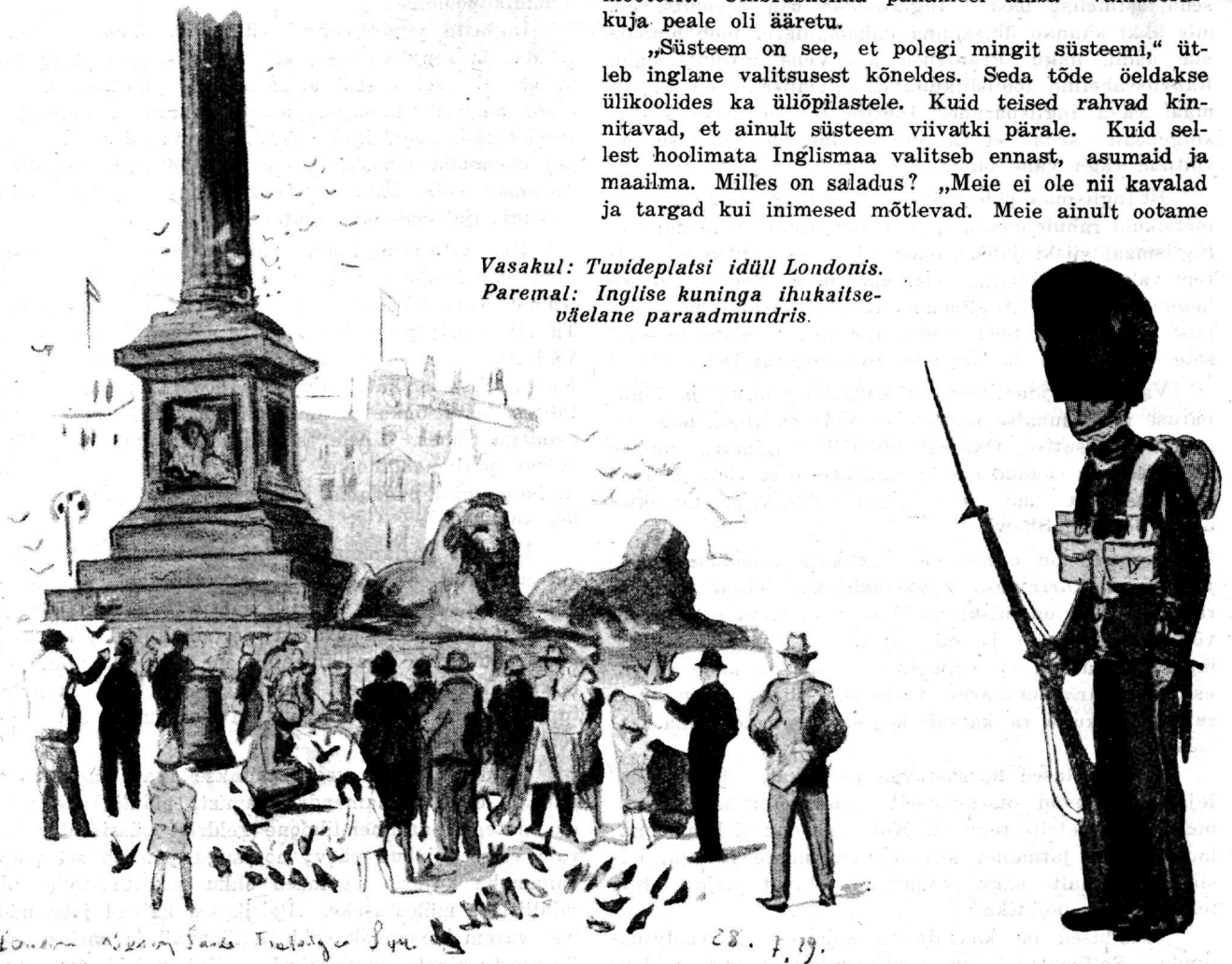
ette kogunenud üliõpilaskonnale, siis ta jahmatas: igal üliõpilasel, kui mehel nii naiselgi, oli silmaaugus monokkel!

Niisugused naljad on võimalikud ainult maal, kus valitseb harilikult hea kord. Sealgi on küsimus „self-control'ist“. Inglismaal märkab, et rahval on loomulik harjumus korrale, nõukusele ja külmaveresusele ka korratuse silmapilgul.

Iga kodanik Inglismaal tunneb kohustust toetada korda. Kui mingit õrna asja puudutatakse, tõuseb rahva reaktsioon äärmuseni.

11. novembril pühitsetakse Inglismaal sõjariis-taderahu sõlmimise mälestuspäeva. Kell 11 hommikul lakkab siis igasugune liikumine kogu Britannia maailmariigis. Sõidukid seisavad, mootorid vaikivad, inimesed astuvad eraautodest tänavale, sõitjad autobustes tõusevad püsti, mehed paljastavad pea. Kogu London vaikib siis. Üks mees hakkab City's edasi minema enne kui kaks minutit möödunud. Keegi ei saanud teda takistada, sest kõik pidid ju seisma vagusi. Kuid niipea kui kaks minutit oli mööda, inimhulk tormas tema kallale ja ainult politseil õnnestus teda päästa terve nahaga. Sama lugu juhtus Westminsteris ühe mehega, kes ei saanud panna seisma mootorit. Umbruskonna pahameel ainsa vaikuserikkuja peale oli ääretu.

„Süsteem on see, et polegi mingit süsteemi,“ ütleb inglase valitsusest kõneldes. Seda tõe öeldakse ülikoolides ka üliõpilastele. Kuid teised rahvad kinnitavad, et ainult süsteem viivatki pärrale. Kuid sellest hoolimata Inglismaa valitseb ennast, asumaid ja maailma. Milles on saladus? „Meie ei ole nii kavalad ja targad kui inimesed mõtlevad. Meie ainult ootame

Vasakul: Tuvideplatsi idüll Londonis.
Paremal: Inglise kuninga ihukaitse-
väelane paraadmundris.

rahulikult asjakäigu kujunemist ja toimime selle kohaselt," ütles üks inglane neist küsimusist kõneldes.

Inglismaal nii paljudgi näib seisvat pea peal, kuid seisab siiski püsti. Tänavail sõidukid kihutavad vaskut kätt, kuid jalakäijad muidugi käivad trotuaaril paremat kätt. Kui selle maja number on 49, on järgmine äkki 57. Kui tänava nimi ühel pool on Selwood Terrace, see teisel pool on muidugi Neville Street. Kui see maja on 7, Sydney Place, siis selle majaga külküljega kõrvuti olev on 1, Onslow Gardens.

Kuidas see tuleb? — Onslow Gardens, näe, arvab heaks alata just sealt kohalt teise tänava keskelt! Soome saatkonna maja Londonis näiteks asub Mereton Gardens tänaval. See tänav algab Brompton Roadina ja jätkub viie nimega, millest Moreton Gardens võtab enda alla ainult lühikese tänavajupi.

Nagu tänavad, nii ka neil asuvad majad on meie arusaamiste järgi ehitatud pentsikult. Ustel ei ole künniseid, seepärast tuul pääseb vabalt alt läbi puhuma. Uste lävepakude puudumist kasutas Londonis üks varastesalk, urgitsedes ukse alt kepiga kirju, mis kirjaluugist kukkusid ukse taha põrandale.

Ahjud inglise majades on siibriteta ja suits läheb otse korstnast välja, nii et kui tuli ei põle kaminas, on toas külm. Kamin kõeb külmal aastaajal elutoas kogu aja ja inimesed kogunevad selle ümber suurtesse tugitoolidesse viitma aega. Magamistuba on öösel külm, nii et lisavaipu ja kummipudeleid võetakse abiks sooja saamiseks.

LASKEKUNSTI ALUSTUGESID

Inimene kujuneb inimeseks kasvatusel läbi! — See on tõsisõna, mille sarnaselt ükski teine ei osutu õigeks inimese, inimsoo ja kogu rahva saamise kohta arenemisajalooselt. Nii sagedasti pannakse liig vähe tähele, et kasvatus inimese tarvis A ja O tähendab, et juba lapsetuba kogu eluajaks inimese mõtetele, tahtele ja tegudele selge pitsati peale surub. Kasvatus määrab inimest juba varajasemas nooruses, kui veel ei mõeldagi kasvavale vaimule mingisugust õpetust anda.

Inimese hing on õrn ja painduv nagu vaimgi. Võrreldes õpetamisega on kasvatus palju õrnem, kuid ühtlasi mõjuavaldavam töö valmiva inimese juures.

Inimese kasvatus algab varem kui õpetamine. Kuid kasvatus ei lõpe veel, kui õpetamine algab. Hoo pis vastuoksa, inimene ise peab kogu elu läbi „hällist hauani“ kasvatavalt enda peale mõjuma ja laskma mõjuda, sest inimese elu on liig lühike selleks, et keegi võiks kinnitada, nagu oleks ta oma kasvatusosas jõudnud lõpuni. Siit näeme kasvatusel erakordset tähtsust inimese hinge-, vaimu- ja majanduslikus elus. See ei ole ükski vundamendiks, millele väljaõpe oma kanda kinnitab, vaid on ühtlasi ka toeks, mille abil edasi-püüdjä inimene jõuab elukõrgustele.

On silmanähtav, et see, mida nimetame kasvatusel, ei oma ükski suure väärtuse inimese üldises arengus, vaid ka eriesmärkide saavutamiseks on kasvatus moodapäasmatult vajaline.

Seda kasvatusel tähtsust õpime kahtlemata eriti kergesti tundma laskekunsti juures. Iga kunst on tuletatud võimisest. Kes aga midagi võib, peab sellest aru saama. Selleks on õppimine ja uurimine. Iga

Kui tullakse majja, jäetakse üliiriided kuhugi pingile eeskotta või lähedalolevasse tuppa toolidele või sohvale, kui on suurem võõraspidu. Riidevarna pole üldse olemas! Lunch-peol perekonnas minnakse söögi- lauda tänavariietuses, kaasas ka kübar ja kindad.

Parlamendihoones on üks riidevarn: lordidekoja eesruumis. Kui välismaade saadikud saavad parlamendi avamisele, nad võivad üliiriided jätta samasse eesruumi, kuhu ülemkoja liikmedki. Lordid asetavad palitud igaüks temale määratud varna. Välismaade saadikud võivad asetada oma uhked mustad ülikuued ja tsilinderkübarad — põrandale. Inglise ei tee endale muret sellest, kuhu välismaalane-külaline paigutab oma üliiriided ja kas tal üldse on kohta, kuhu neid paigutada. See on niisugune rahvakomme.

Inglased ei loo millestki pretsendenti. Iga asi lahendatakse oma kohal ja oma viisi. Indiat valitseatakse teisiti kui Kanadat.

Paljudes pesitab kahtlus, kuidas Inglismaa kestab tuleviku jõukatsumisi, kus paljud vägevad faktorid on välja arenemas. Ühes oma kõnes Inglismaa maailmariigi tulevikust ütleb Baldwin, inglise riigimees, et maailmariikide — alates Roomast ja lõpetades Inglismaaga — jõuks on olnud rahva iseloom, tema kõlbliised omadused, mitte korjatud rikkuste paljus. Seepärast Inglismaa jääb ka edaspidi etendama juhtivat osa maailmas, kuigi ta on jäänud maailmasõja tõttu tunduvalt vaesemaks kui oli enne. "Merry old England" — vana rõõmus Inglismaa — on oma sisult terve ja tüse nagu ennegi.

studium rajaneb inimese arenemise ja kasvatusel alusele.

Nii siis, jälgides laskuri laskeosavuse, laskekunsti arenemislugu põrkame vastu inimese arenemise ürgalust — kasvatusel.

Nagu veri oma koonduskohast, südamest, laiali-hargnevate soonte kaudu keha toidab ja elujõuga külastab, nii on kasvatus eluloova jõuga inimlikus olemises.

Selle võrdluse läbi on kergemini arusaadav, et niisugune kasvatusel veresoon ka laskekunstini viib, et seda rikkalikult toita.

Laskekunsti äraõppimine on eriline asi. Esiteks peab selleks kalduvust olema, kui laskeasjanduslik kasvatus äratab võimet ja üles kasvatab. On niisugune kalduvus ja and olemas, siis on kasvatusel konkreet- sed tegurid käes, millega saab tegutseda ja põhjapanev alus luua, millele võib kindlalt rajada laskekunsti kooli ja loogiliselt kokkuseatud harjutusi.

Iseennast võita, see on raskeim võit. Seda ürg- roomlaste vanasõna, mis on pärit inimestelt, kes oma kehalise tubliduse ja raudse enesevalitsemise poolest jõudsid elu kõrgemate ideaalideni, võib nimetada piirikiviks, mis seisab tee alul, mille kaudu inimene sam- mu võimalikult täiusliku laskekunsti juure. Enese- kasvatusel peab arendama ja seda juba varemaist elu- aastaist peale, sest hiljem ei suudeta seda enam ära õppida.

Igale inimesele peab olema arusaadav, et kui kasvatus teiste poolt lõpeb, siis seda enam peab kasvatusel oma jõul ja oma tahtel püüdma täiuslikkuse

poole. See ei ole ju muud midagi kui endakasvatus.

Distipliin on laskekunsti A ja O. Ainult see inimene, kes oma tahet, mõtteid ja tegevust suudab valitseda, võib kujuneda mitte üksi heaks, tabavuskindlaks, vaid ka ettevaatlikuks ja teadlikuks laskuriks. Ta püüab selle poole, et iga lask ei ole ainult abinõuks teatud punkti tabamisel, vaid see on ka tegevus, mis sobib laskmist ümbritseva olukorraga. Laskmise juures tuleb mitte üksi enda, vaid ka ümbruskonna julgeolekut silmas pidades ja laskur peab suutma vajaduse korral, vaatamata laskmiseks soodsale momendile, lasuandmist katkestada. Ainult enesevalitsemisele ja distipliinile rajanevad laskmise hädaohutus ja soodsad tabamustulemused.

Unistajast ei saa kunagi kindlat laskurit ei laskeplatsil ega tegelikul jahilaskmisel või lahinglaskmisel.

Laskurit tuleb juba maast madalast kasvatada oma vaimu õieti ja kiirelt käsitada. „Vere mitte ärakaotamine“ on hea vaimse kasvatuse tulemus, millele õppetöö ja loogiline mõte julgelt võivad baseeruda.

Üldiselt igasugune sport nõuab suurel määral „vaimu juuresolekut“, kuid seda enam veel laskmine, kus tuleb külmavereliselt toimetada, kiiresti mõelda ja õieti otsustada ja seda erilisel veel sõjaolukorras ning endakaitse juhtudel enda julgustamiseks.

Nende omaduste kasvatamisel ja väljakoolitamisel peab arvestama õppuse alust, harjutamist laskmisega igasuguses olukorras ja ka liikuvate märkide pihta.

Järsku ilmub mõni märk, mille pihta laskur peab sihtima, näiteks osa vastase või mõne jahilooma kehast. Laskur ei suuda niisugusel korral esimesel hetkel oma relva üldse võtta laskevalmis, liiati veel läbevalt ja korralikult kasutada, kui ta ei suuda oma vaimseid ja hingelisi jõude silmapilkselt käsitamiseks hoida valmis. Ainult külmaverelus võimaldab kiiret relva käsitamist. See asjaolu on tegeliku laskmise juures, eriti lahingolukorras, tähtsamaid.

Relva kiire käsitsemine ei tohi sündida arupidavalt. Ainuke tee, mis külmaverelist ja enda üle valitsejat laskurit juhib teadlikule ja õigele tegutsemisele, on loogiline mõttekäik. Ja loogiliselt mõtlemise võime on kasvatuse vili.

Inimest tuleb üldiselt nii kasvatada, et tema loogiliselt mõtleks, mitte aga puudulikult, järjekindlusetu või hoopis valesti.

Need aga, kes kasutavad tulirelvi, millised peidavad endas hädaohtu või milledega kindia ja puhta käsitamisetähtsust ei saavutata, vajavad loogiliselt mõtlemise võimet erakordsel määral. See peab neile verre ja lihasse kasvama. Loogiliselt mõtlemise esimeseks viljaks on mald, mis omalt poolt kutsus esile õige ja asjaliku tulirelva käsitamise.

Kui laskekunsti kasvatamise alused kokku võtta, nimelt endakasvatuse, enda üle valitsemise ja loogiliselt mõtlemise, siis jõuame välja neljanda laskekunsti, samuti üldiselt kõige inimtöö ja tegevuse, edu alussamba juure, mis on — terve ja korralik auahnus.

Aumõiste tuleb inimesele ühes emapiimaga sisse imetada. Kasvatus on see, mis auahnuse mõistet kristalliseerib, suursugustab ja süvendab. Auahnus on sagedasti tõukejõuks tegutsemisele, mis teises olukorras vahest kunagi aset ei leiaks. On teada, et tugev hingeline ärritus kehalist jõudu normaalselt väljaarenenud füüsilise jõu juures suurendab.

Auahnus, tahe midagi teha, et teisest ette jõuda, on laskuri hea geenius, mis teda tagant kihutab mitte üksi kogu hingelise, vaimse ja kehalise jõu koondamisele, vaid ka süstemaatsele treeningule, et saavutada tipptagajärgi.

Laskekunst mängib kaasa inimese elus äärmiselt tähtsat osa. Ta annab kaitset. Relvastatud jõud on ühiskonna, rahva ja riigi tähtsaimaks kaitsevahen-

deiks. Seadustes on lubatud ka eraisikuil tulirelva kasutamine hädakordadel.

Ja siis sportlik laskmine laskeradadel. Armastus laskespordi vastu on tähtsaks teguriks rahva hingeliste, kehaliste ja vaimsete võimete tugevamaks kasvatamisel.

Seepärast on meie kohus järeltulevat põlve laskekunsti kannatlikult ja hoollega kasvatada, et see aateline rahvavara ka edaspidi leiaks lugupidamist ja kasutamist ning tulevaste põlvetele tooks tõelist kasu.

Dr. phil. H. W. Schmidt'i järgi R. L.

Igatiks näeb maailma oma enese vaimulaadi prillide läbi. Rõõmsameelsed näevad ainult head ja tunnevad sellest rõõmu. Nukrameelsed näevad ainult halba ega suuda tunda rõõmu elust.

Mõnigi näeb päikesekiires ainult selles hõljuvat tolm.

Igal asjal on oma varjuküljed. Meie aga tahame otsida kõigi asjade juures seda head, mis neil on ja mis neil kunagi ei puudu, siis ei lase me end kartusel valata.

Toimetaja A. Burmeister.

Kuulus male-suurmeister Bogoljubov andis läinud nädalal Tallinnas kaks simultaan-etendust. Seetõttu toome järgnevalt ühe Bogoljubovi poolt hiilgavalt võidetud partii tema matšist maailmameistri Aljehiniga.

India kaitse.

Valged: Bogoljubov. Mustad: Aljehin.

1. d2-d4, Rg8-f6, 2. c2-c4, e7-e6, 3. Rb1-c3, Of8-b4, 4. Ld1-b3, c7-c5, 5. d4: c5 Rb8-a6, 6. a2-a3, Ob4: c3+, 7. Lb3: c3, Ra6: c5, 8. f2-f3, a7-a5, 9. e2-e4, O-O, 10. Oc1-f4, Ld8-b6, 11. Va1-d1, Rf6-e8 (ebaõige oleks d7-d5 järje pärast cd, ed, 13. Oe3), 12. Rg1-e2, d7-d6, 13. Of4-e3, Lb6-c7 (Hea samm oleks ka a5-a4), 14. Re2-d4, Lc7-e7 (Parem oleks Od7), 15. Rd4-b5, Va8-a6, 16. Of1-e2, f7-f5, 17. e4-e5!, d6: e5, 18. Lc3: e5, Rc5-d7, 19. Le5-c3, e6-e5, 20. O-O, Va6-g6 (julge pealetungimise algus), 21. Lc3: a5, f5-f4, 22. Oe3-c1, Le7-g5, 23. Vf1-f2, e5-e4? (see samm näib väga tugev, parem oleks aga Vg6-h6 ja Lg5-h4), f3: e4, Rd7-e5, 25. La5-d8! (See tugev samm murrab mustade atagi nii täielikult, et edasimängimine paistab lootusetu olevat) 25. . . . , Re8-f6, 26. Oc1: f4!, Re5-f3+, 27. Oe2: f3, Lg5: f4, 28. Ld8-d6!, Lf4-h4, 29. g2-g3, Lh4-h3, 30. e4-e5!, h7-h6, 31. Of3-d5+, Kg8-h7, 32. Ld6: f8, Rf6: d5, 33. c4: d5, Oc8-g4, 34. Vd1-d3, Lh3-h5, 35. Rb5-d6, Og4-e2, 36. Rd6-f7, Vg6-b6, 37. Vd3-d2, Oe2-c4, 38. Lf8-c5. Mustad andsid alla.